20 ՓԱՐԱ (Ծ'ՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ)

[illegible] ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ [illegible] ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

[illegible] نورادونکیان خانی [illegible]
غزته‌ی ادارەسی

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ (Ծ'ՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան գանձեան արժամ	160
» » Վեցամսեայ » »	80
» » Եռամսեայ » »	40
Գաւառաց » եւ օտարաց Թղթատարով տարեկան »	240
Գաւառաց համար եւ օտարաց Թղթատարով վեցամսեայ »	120
Օտար երկիրներ, տարեկան Ֆրանք	56
» » վեցամսեայ	28

Դուրս գրկուած լրագրաց համար ըլ Տնօրէնութեան վրայ է: Խմբագրութեան գրկուած Նամակ կամ գրուածին ետ չտրուիր.

Les annonces sont reçues à l'Eastern Agency place Karakeuy Deïrmen Han Constantinople

Կ. ՊՈԼԻՍ, 10 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, 1887

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԻՃԱԿ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Թայմզին Սօֆիայի Թղթակիցն հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ Պ. Ռատոսլաւովի ընդդիմադիր կուսակցութեան ծրագրոյն վրայ.

«Նախորդ Նախարարապետը (Պ. Ռատոսլաւով) կ'ընդդիմանայ Պ. Ստամպուլովի Նախարարութեան, առանց դաշնակցելու Քարավելովի եւ Զանքովի հետ, որոց քաղաքականութիւնը բոլորովին անպիտան կը համարի Պուլկարիոյ մասին, քանի որ հիմնեալ է օտար աջակցութեան վրայ։ «Պուլկարիա վասն Պուլկարաց» եւ ազգու պաշտպանութիւն այժմեան Սահմանադրութեան,— ա'յս է Ռատոսլաւովի կուսակցութեան հիմնագիրն, որ ցվերջ պիտի մաքառի ամեն արտաքին եւ մանաւանդ ռուսական ազդեցութեան դէմ։ Եթէ ստոյգ է որ Պ. Ստամպուլով կը մտադրէ վերաքննել Սահմանադրութիւնը, Պ. Ռատոսլաւով պիտի հակառակի։ Իբրեւ հետեւանք այս քաղաքականութեան, Պուլկարիա վաղ կամ անագան ազատ եւ անկախ պիտի լինի։ Բոլոր Պուլկարք երբէք համամիտ են անկախութեան մասին, բայց կը տարբերին անկախութիւնը ձեռք բերելու ժամանակին նկատմամբ։ Պ. Ռատոսլաւով կը յայտարարէ թէ, պուլկարական խնդիրն, իբրեւ հետեւանք վերջին երկուց ամաց դէպքերուն, տագնապալի վիճակ մ'ըստացած լինելով, լաւագոյն է արմատական դարման մը տանիլ, հռչակելով Պուլկարիոյ անկախութիւնը։ Գիտենք թէ տարւոյս մարտ ամսոյն մէջ այսօրինակ շարժում մը մտադրուած էր։ Պ. Ռատոսլաւով այս հայրենասիրական կռուանիս վրայ հաստատ կը մնայ։ Թէեւ ներքին քաղաքականութեան շատ մը կէտերու վրայ կը հակառակի Պ. Ստամպուլովի, բայց զՖերտինանտ Իշխան կուսակցական կռիւներէն վեր կը դնէ, զի Վեհապետը ժողովրդեան գլուխն է, եւ կուսակցական վէճերէն դուրս պէտք է մնայ։ Մինչ Պ. Քարավելով եւ Պ. Զանքով կը հակառակին Իշխանին անձին իսկ, ապօրէն համարելով անոր ընտրութիւնը, Պ. Ռատոսլաւով քուէ տուած է Իշխանին ընտրութեան, եւ չի կրնար համախոհ լինել անոնց։

«Այս է Ռատոսլաւովի կուսակցութեան քաղաքական հիմնագիրն։ Ընդդիմադիր կուսակցութիւնը կազմող զանազան խմբակաց տեսութիւնները քննելով, բան մը երեւան կուգայ.— Համաձայնութիւն չկայ նոցա մէջ, եւ Պ. ըՍտամպուլով դիւրաւ տէր պիտի մնայ թէ' ընտրութեանց մէջ եւ թէ առաջիկայ Սօպրանյէին մէջ։ Կառավարութիւնն հաստատապէս որոշած է լիակատար ազատութիւն տալ լրագրութեան եւ Դէյլիի երաւունքը ճանչել, բայց ցարդ ընդդիմադիր լրագիրք եւ ընտրական գործակալք ռուսական որոշ հիմնագիր մը չարտայայտեցին։ Առաջիկայ ընտրութիւնք Եւրոպիոյ առջեւ համոզիչ փաստ մը պիտի լինին թէ Պուլկարիոյ մէջ չկայ հոծ եւ իրական ռուսասէր կուսակցութիւն մը, եւ թէ Քարավելովեան եւ Զանքովեան կուսակցութեանց միակ դիտումն է' Պուլկարիոյ իշխանութիւնն իրենց ձեռքն անցունել ռուսական աջակցութեամբ, եւ յետոյ ի բաց թօթափել ռուսական լուծն, ինչպէս ամեն պուլկար կուսակցութիւն անցեալին մէջ փորձով ցուցած է։»

ԳԵՐՄԱՆ ԶՐԱՀԱՒՈՐՔ Ի ՍԵՒ ԾՈՎ

Գերմանիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ ծագած ծանր դէպքը կարգադրուած կը թուի։ Գերմանիա ընդունեց է պուլկար կառավարութեան առաջարկած գոհացումը, պայմանաւ որ իրական լինի, այսինքն Պ. Մանթով չկոչուի Իշխանապետութեան մէջ ուրիշ պաշտօններու։ Պերլինի գաղձին այս վերապահութիւն կ'արդարանայ սա իրողութեամբ թէ պուլկար կառավարութիւնը Ռուսճուգի պաշտօնանկ կառավարիչն առաջարկեր է Փիլիպէի կառավարութիւնը, մինչեւ իսկ ներքին գործոց Նախարարութիւնն։ Հաւանօրէն, Փիլիպէի կառավարիչ Պ. Տեմիդրով Ռուսճուգի կառավարիչ պիտի անուանուի։ Արեւմտականք չերմապէս կը պաշտպանեն Պ. Մանթով, որ իւր պուլկարական հայրենասիրութեան համար ի Պուրկէզ գրէթէ մահացու հարուած մ'ընդունելով պատիւն ունեցած էր։ Պ. Զախարի Ստոյանով, կրակոտ Արեւմտական, Պուլկարիոյ Սէպէճէններուն պարագլուխը, Պ. Մանթովի պաշտօնանկութեան առթիւ, երբեք գերման զրահաւորներու ի Սեւ Ծով առաքման սպառնալեաց վրայ խօսելով, բսեր է թէ «Երեք գերմանական զրահաւորք աւելի բան մը չեն կրնար ընել քան ինչ որ անցեալ տարւոյ երեք ռուս զրահաւորք ըրին։ Նախ եւ առաջ, այդ գերման զրահաւորք չեն կրնար կենալ Վառնայի ջուրց մէջ, եղանակին փոթորիկներուն պատճառաւ։ Ա՛լ ի՞նչ պիտի ծառայէ Վառնայի պաշարումը։ Պուլկարիա առեւտրական նաւատորմ չունի։ Պաշարումը պիտի վնասէ միայն եւրոպեան վաճառականութեան շահուց եւ միջազգային հեռագրական հաղորդակցութեանց։ Մնաց որ երբեք մարտանաւք չեն բաւեր Վառնայի տիրելու. առնուազն 30,000 զօրք ցամաք հանել պէտք է, որոց դէմ պիտի ճակատենք մեր բոլոր բանակ։ Բաց աստի, եթէ գերման մարտանաւուց Թուրքիոյ նեղուցներէն անցնիլ, 1856 ի եւ 1871ի դաշնագրոց համաձայն նոյն արտօնութիւն պէտք է տրուի նաեւ միւս դաշնադիր Տէրութեանց։ Կը տեսնէք ուրեմն թէ գործը չէ այնչափ պարզ որչափ կը կարծուի Պերլինի մէջ, եւ հետեւապէս, մեր կառավարութիւն խելացի գործ մը չըրաւ զոհելով մեր լաւագոյն կառավարիչն, այն պատճառաւ որ կը կարծուէր թէ վտանգուցեր է փոքրիկ հիւպատոս մը։»

ԴԱՏԱՍՏԱՆ ՄԱՏՆԻՉՆԵՐՈՒ

Պ. Քարավելով ի մօտոյ դատի պիտի ենթարկէ իբրեւ մեղսակից տապալման Աղեքսանդր Իշխանի։ Կը յիշուի թէ Աղեքսանդր Իշխանի հրաժարումէն յետոյ ընդհանուր պուլկար ժողովուրդը պահանջած էր ամբաստանութեան ենթարկել զՊ. Քարավելով, որ յանձնած Իշխանին Նախարարապետն էր եւ բան չէր ըրած դաւադրութեան առաջքն առնլու համար։ Ցորչափ Պ. Քարավելով Խնամակալ էր, խնդիրն եղծ չէր ունեցած, եւ նորա հրաժարումէն ետքն ալ Խնամակալութիւնը լռոյն տուաւ խնդրէն։ Բայց հիմակ որ կանոնաւոր կառավարութիւն մը կազմուած է, Պ. Ստամպուլովի Նախարարութիւնը կ'ըզգայ թէ ո'չ եւս կրնայ հանրային կարծեաց պահանջած գոհացումը զլանալ, եւ թէ արդարութիւնն ի գործ դընելու համար Աղեքսանդր Իշխանի նկատմամբ, պարտի դատի ենթարկել Օգոստոսի դաւադրութեան ամեն կասկածեալ հեղինակներն։ Ուստի, երբ նոր Սօպրանյէն գումարի, Նախարարութիւնն առաջարկ մը պիտի բերէ դատի ենթարկելու համար Քարավելով, Նիքիֆորով, Զանով (Նախկին Նախարարներն) եւ ուրիշներ։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԻՇԽԱՆ ՑՈՒՍԱՀԱՏ

Աղեքսանդր Իշխանին քարտուղար Պ. Մէնկէս կը գրէ Թայմզին Վիէննայի Թղթակցին թէ Աղեքսանդր Իշխան ո'չ մէկ պուլկար սպայի ընծայքէն վշտացած է, առ Ֆերտինանտ Իշխան ցոյց տրուած հաւատարմութեան պատճառաւ. «Այն վայրկեանէն որ Աղեքսանդր Իշխան հասկցաւ թէ իւր ի Պուլկարիա վերադարձն անհնար էր, արձակեց ամեն պուլկար պաշտօնեայները, քաղաքային թէ զինուորական, իրենց հաւատարմութեան պարտականութիւնէն։ Աղեքսանդր Իշխանին ի Պուլկարիա վերադարձի մասին ամեն խորհուրդք ծիծաղելի են այժմ։» Թղթակիցը կարեւորութիւն կուտայ սոյն յայտարարութեան, ըսելով թէ Աղեքսանդր Իշխանին Պուլկարիոյ գահէն հրաժարելէն ի վեր պաշտօնական բացորոշ յայտարարութիւն մը չէ հրատարակուած թէ նա այլ եւս անհնար կը համարի իւր վերադարձ ի Պուլկարիա։

ՌՈՒՍԻԱ. «Վերջը չպիտի գայ Եւրոպայիոյ զինուորական Տէրութեանց սատանայական մրցման, ի մասին հնարման քիմիական նոր գործեաց' մարդկային սեռին փճացման համար։» Այսպէս կը խօսի Թայմզին Բեդերսպուրկի Թղթակիցը, ծանուցանելով թէ Ռուսիոյ պատերազմական Նախարարութիւնն այս օրերս վերջացուցած է նոր պայթուցիկ բաղադրութեան մը փորձերն, որ պիտի գերազանցէ ուժանակին ալ, ֆրանսական Մելինիտն ալ, [illegible] ալ, եւ այլ պայթուցիկ նիւթերը, կատարելով, եւ սաստկագոյնս եւ աչեղագոյնս կատարելով, վառօդին այժմեան ամեն գործերն։ Այս նոր եւ կործանարար բաղադրութիւն սահմանեալ է երեք յեղափոխելու ռազմամթերաց արդի դրութիւնը։ Նոր պայթուցիկ նիւթը ռուս ճարտարագէտի մը գիւտն է, եւ «Սիլդովըը» անունն առած է. Սիլդովըը պայթուցիկին ուժն հաւասար է [illegible] ուժին, սա անհուն առաւելութեամբ որ տասնապատիկ աւելի աժան է քան հասարակ բօրակը (նիւ-[illegible])։ Ամեն կարգի ուժանակներու վրայ Սիլդովըեան պայթուցիկին գերազանցութիւնն այն է որ, երբ կըրակ առնու, իւր ուժ դէպ ի վար չընթանար, այլ բոլորովին դէպ յառաջ կ'ընթանայ, այնպէս որ թնդանօթ եւ հրացան լեցնելու համար այժմեան հասարակ վառօդին բոլոր գործերը կըրնայ տեսնել առանց ո'և իցէ անպատեհութեան։ Կ'իմանանք թէ այս նոր եւ ահեղ պայթուցիկ նիւթով լցուած հրացանի գնտակներ պարպուեր են առանց բնաւ փասելու հրացանին։ Փորձերն ա'յնչափ գոհացուցիչ եղած են որ կը ծանուցուի թէ Ռուսիոյ պատերազմական նախարարը մտադիր է յատուկ գործարան մը հիմնել, չենելու համար նոր նիւթէն, որոյ բաղադրութիւնը բնականապէս գաղտնի կը պահուի բացարձակապէս։

ՆԱԽՈՐԴ ԽՏԻՎ. Իսմայիլ փաշայի նկատմամբ կը հեռագրէ Թայմզին Կ. Պոլսոյ Թղթակիցը. «Վիէննայէ կ'իմանանք թէ, իտալացի դիւանագէտի մը միջամտութեամբ, Նախորդ Խտիվ Իսմայիլ փաշա կ'աշխատի համոզել Աւստրիոյ պետական մարդիկն' ուժ տալ իւր պահանջմանց ի մասին Եգիպտոսի, որք կ'ըսուի թէ արդէն երկու Մեծ Տէրութեանց կողմէ նպաստաւոր ընդունելութիւն գտած են։» Իսկ Վիէննայէ կը հեռագրուի նոյն Թերթին. «Լրագրաց մէջ ինչ ինչ տեղեկութիւններ հրատարակեցան Նախորդ Խտիվ Իսմայիլ փաշային Փանոքի Կոմսին հետ ի Վիէննա տեսակցութեանց վրայ։ Արժան է ուրեմն ի միտ առնուլ թէ եգիպտային խնդրոյն մէջ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ, որպէս Գերմանիոյ քաղաքականութիւնն եղած է ըստ կարի անգլ. կառավարութեան հետ համաձայնութեամբ գործել, եւ Իսմայիլ փաշային չեն եղած ո' եւ է խոստմունք որով Նախորդ Խտիվը կարենայ կարծել թէ Աւստրիա պիտի փոփոխէ այս մասին ցարդ հետեւած քաղաքականութիւնը։»

ՀԱՅՔ ՍԻՆԿԱՊՈՒՐ. Վերջին Սուրհանդակաւ ստացանք Սինկապուրի Սթրէյթ Թայմզ լրագրոյն յուլիս 6ի թիւն, որ կը ծանուցանէ թէ Վիքթորիա Թագուհւոյն Ցոբելեանին առթիւ, տեղւոյն հայ գաղթականութեան Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն մէջ գոհաբանական յատուկ պաշտօն կատարուած է ի ձեռն Արժ. Մ. Կ. Գրիգոր քահանային, եւ բոլոր հայ գաղթականք ներկայ գտնուած են։ «Ի մէջ հոգեւոր պաշտաման, քահանայն ընտիր եւ պատշաճաւոր քարոզ մը խօսեցաւ իրենց իմաստուն եւ առաքինազարդ Թագուհւոյն կատարած ծանր եւ բազմադիմի պարտականութեանց վրայ։ Համառօտիւ յիշեց Ն. Վեհափառութեան մեծ Տէրութեան ամեն կողմերը բնակեալ հպատակաց երջանիկ եւ զարգացեալ վիճակն, իբրեւ անվիճելի ապացոյց Թագուհւոյն իմաստուն եւ արդարասէր կառավարութեան։ Ի վերջոյ, հրաւիրեց զներկայս իրեն հետ միանալով աղօթել որպէս զի Ն. Վեհափառութիւն երկար եւ բարեկեցիկ կեանք մը ունենայ եւ երկրային ու երկնային ամենայն օրհնութեամբք լցուի։»

—Նոյն լրագիրք կը բերէ. մեզ նաեւ պատճէնն ուղերձին զոր Սինկապուրի հայ գաղթականք ուղղած են առ Թագուհին, նորա Ցոբելեանին առթիւ։ Ահաւասիկ այս գրութեան թարգմանութիւնը.

«Առ Նորին Շնորհալի Վեհափառութիւն, Վիքթորիա, Թագուհի Միացեալ Թագաւորութեան Մեծին Բրիտանիոյ եւ Իռլանտայի, Պաշտպան Հաւատոյ, եւ Կայսրուհի Հնդկաստանի.

«Ստորագրեալ Հայքս, բնակեալ ի Սինկապուր, առ Ձերդ Վեհափառութեան անձն ու գահն հաւատարմութեան մասին անգլիական հպատակաց ո'չ մէկ մասէն վար մնալով, խոնարհաբար կը մատուցանենք մեր անկեղծ խնդակցութիւններ Ձեր Վեհափառութեան փառաւոր թագաւորութեան յիսներորդ տարւոյն աւարտման առթիւ,— թագաւորութիւն անզուգական ի տարեգրութիւնս աշխարհի, թագաւորութիւն որ բարերաստիկ արդեանց շնորհիւ Ձեր Վեհափառութեան ամեն հպատակներ գտած են բարգաւաճում, եւ ի մասնաւորի Հայքս, որք Ձեր Վեհափառութեան հաւատարիմ հպատակները լինելու եւ Նորա Տէրութեան մէջ հովանաւորութիւն եւ պաշտպանութիւն գտնելու բարիքը կը վայելենք։

«Ձեր Վեհափառութիւն, որպէս ցարդ, այսուհետեւ ալ միշտ վստահ կրնայ լինել ի Սինկապուր բնակեալ Իւր հայ հպատակաց երախտապարտութեան եւ հաւատարմութեան վրայ։

«Խոնարհ անձնուիրութեամբ կը համարձակինք արտայայտել մեր սքանչացում եւ համակրութիւն վասն անձնուրութեան Ձեր Վեհափառութեան, իբրեւ կին եւ մայր, եւ վասն յաջողութեան եւ ժողովրդականութեան Ձեր Վեհափառութեան, իբրեւ Թագուհի Մեծ Բրիտանեան Տէրութեան։

«Եւ Ձեր Վեհափառութիւն ապահով կրնայ լինել թէ այնպիսի ամուր հիման վրայ հաստատեալ հաւատարմութիւննն անխախտ պիտի մնայ ցորչափ կայ հայ ցեղը։

«Կ'աղաչենք զԱմենակարողն ընդ հովանեաւ Իւր հզօր աջոյն պահպանել եւ պաշտպանել զՁերդ Վեհափառութիւն, եւ ընդ երկար վայելել տալ մեզ Ձեր Վեհափառութեան մեծ եւ փառաւոր իշխանութեան բարիքներն։»

Այս ուղերձ ի ներկայութեան անգլ. կառավարչին կարդացուած է հանդիսապէս, եւ բնագիրն յանգլիա՛ ղրկուած է, Վեհ. Թագուհւոյն մատուցելու։

ԱՄԵՐԻԿԱ. Օգոստ. 21ին Մեքսիկա քաղաքին մէջ կատարեցաւ Մեքսիկացւոց վերջին Ացդեկեան կայսեր' Գուադեմոզինի արձանին միրկացման հանդէսն, որ շատ հետաքրքրական էր։ Ացդեկ կայսերք Մեքսիկայի բնիկ ցեղին կը վերաբերէին, եւ վերջին կայսրն ինկած էր Մեքսիկայի անկախութիւնը պաշտպանելով ընդդէմ սպանիացի գաղթականաց։ Հանդիսին ընդհանրապէս բացակայ մնացին Մեքսիկայի սպանիածին բնակիչք. բայց հազարաւոր հնդիկներ (Ամերիկայի եւ հետեւապէս Մեքսիկայի բնիկներն այս ընդհանուր անուամբ կը կոչուին) ժամերով հեռի տեղերէ եկան հանդիսին, բերելով մեծ քանակութեամբ ծաղիկներ։ Երբ Մեքսիկայի Նախագահ Պ. Տիազ մերկացուց եւ հանդիսականաց ներկայեց արձանը, խուռն բազմութիւնն արձանին պատուանդանին վրայ ծաղիկներ նետեց ա'յնչափ առատութեամբ որ անտեսանելի եղաւ։ Այս դէպքը նշան մ'է թէ վայրենի հնդիկներն անգամ վառ կը պահեն իրենց նախնեաց սպանիական արշաւանքի դէմ մղած հայրենասիրական դիմադրութեան յիշատակն։ Ացդեկեան հին ամերիկեան լեզուաւ ճառ մը արտասանեց Պ. Ֆրանչիսքօ տէլ Բազօ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՆ այս օրերս կը տօնեն Ամերիկեան Սահմանադրութեան ի Ֆիլատելֆիա հաստատման հարիւրամեակն։ Այս առթիւ ի Ֆիլատելֆիա կը կազմակերպին սքանչելի թափորներ եւ ցուցահանդէս, պատկերացնող Ամերիկայի 100 տարի առաջուան վիճակն այժմեան վիճակին դէմ։ Պ. Ճօն Պրայդ անգլիացի երեւելի ատենաբանն ու քաղաքագէտը նամակ մը գրելով կարգադրիր մամանխմբին, կը յայտարարէ թէ «համայն քաղաքակիրթ աշխարհ, ամեն անոնք որ աշխարհի վրայ սիրահար են ազատութեան, պարտին նկատել Ամերիկեան Սահմանադրութեան հաստատումն իբրեւ մին ի կարեւորագոյն եղելութեանց ի տարեգրութիւնս մարդկան։»

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ անգլ. նաւատորմն, ընդ հրամանօք Էտիմպըրկի Դքսին, որում կ'ընկերանայ Վալլէսի Իշխանին ծործ որդին, այս օրերս այցեց Դրիէստ, եւ մեծ պատուով ընդունեցաւ թէ' քաղաքին եւ թէ աւստրիական կառավարութեան կողմէ։ Անգլիացի նաւաստիք ցամաք ելան, եւ սիրալիր ընդունելութիւն գտան։ Հանդէսներ կազմակերպեցան ի պատիւ անգլիական նաւատորմին եւ հրամատար Դուքսին եւս, իւր կնոջ հետ նաւատորմին մէջ հացկերոյթներ տուաւ եւ հանդէսներ կատարեց։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԱՍԻԱՅ ռուսական երկաթեայ գծերուն շինութիւնն յառաջ կըտարածուի օրինակելի արագութեամբ

—)(51)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺԻՒԼ ՄԱՌԻ

ԹԵՌԷՋ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՔԻՆՁԽՆԴԻՐ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

Այդ մարդ նշան կ'առնուր իրեն առըրճանակով մը, ոչ թէ հրացանով։

Եւ Սամսոն, այսպէս անշարժ մնալով փոխանակ վազելու, կ'ըսէր ինքնին թէ անշուշտ իւր երեւակայութեան խաղալիկն էր, որովհետեւ իրեն այնպէս եկած էր թէ այն մարդն որ փորձած էր սպաննել զինքը, Թէռէզի ազգականն էր, նա որ մահացու ատելութիւն մը ուխտած էր երկու եղբարց, Գէյմա՛ն։

—Նա՛, մինչեց, նա՛. անհնար է այս...

Եւ յանկարծ, չխորհելով իսկ իւր վէրքին եւ արեան վրայ, որ անընդհատ կը վազէր եւ ուժաթափ կ'ընէր զինքն.

—Ա՛հ, պիտի գիտնամ, ըսաւ... եւ քանի որ մահացու մարտ մը սկսած է մեր երկուքին միջեւ, լաւագոյն է ժամ առաջ վերջացնել ամեն բան։

Եւ խոյացաւ դէպ այն կողմ ուսկից փախած էր անծանօթը...

Միւսը կը շարունակէր իւր խոյլ արշաւը փուշերուն եւ մացառներուն մէջէն, ոչ իսկ կանգ առնլով' իմանալու համար թէ ետեւէն մարդ կուգա՞ր։

Սակայն առաջնութիւն ունէր։

Եւ գլխոչարժ էր։

Սամսոն չկրցաւ մօտենալ նմա։

Կէս ժամ վազելէ յետոյ, ստիպուեցաւ կանգ առնել։

Ուժասպառ եղած էր։

Շատ արիւն կորսնցուցած էր եւ իւր ոտունքները կը կթոտէին։

Մնաց որ, պաշտօն մ'ունէր կատարելիք, կարեւոր պաշտօն մը։

Ամենուն մէջէն զինքն ընտրած էին, որովհետեւ արի եւ զօրաւոր էր։

Իւր պաշտօնը պիտի մնա՞ր եւ պարտականութիւնը պիտի զոհէ՞ր իւր վրէժխնդրութեան։

—Եւ սակայն շատ կը փափաքէի գիտնալ, կ'ըսէր ինքնին, նստելով եւ թաշկինակը կապելով թեւին բոլորտիքը' շրթանցն օգնութեամբ... Եթէ ինքն է, օր մը անշուշտ դարձեալ պիտի գտնեմ զինք ճամբուս վրայ... Կը սիրէ Թէռէզը, ես ալ կը սիրեմ... մեր երկուքէն մին աւելորդ է։

Քանի մը վայրկեան հանգչեցաւ, պզտիկ աղբիւրէ մը ջուր խմեց երկար ումպերով, փայտի կտոր մը կտրելով գաւազանի տեղ ձեռքն առաւ, եւ ճամբայ ելաւ տաժանագին։

Իւր ուղեւորութեան երկրորդ մասն առաջինէն աւելի վտանգաւոր էր, որովհետեւ այժմ վիրաւորուած լինելով, կորսուած էր եթէ Բրուսիացւոց հանդիպէր։

Իբր փախստական բանտարկեալ մը կամ արձակաձէն (franc-tireur) մը պիտի նկատէին զինքն, եւ Գերմանները չէին ողորմեր ո'չ միոյն եւ ոչ միւսին։

Հրացանի պիտի բռնուէր։

Իւր կենաց համար չէր վախնար, երկիւղն ինչ է չէր գիտեր. սակայն կը փափաքէր ի կատար հանել իւր պաշտօնն եւ գիշերոյն հասնիլ Փրանսական յառաջապահ զօրաց։

Ուստի եւ կրկնապատկեց իւր զգուշութիւնը։

Մերթ ընդ մերթ, երբ կանգ կ'առնուր,—ցորչափ կը մօտենար եզերքին,—անհուն եւ շարաշշուկ ժխոր մը կ'իմանար, հազար աղմուկներով, սուրերու եւ թնդանօթներու թաւալումով, դէպի Օռլէան յառաջացող հեծելազօրաց, հետեւակազօրաց, կառաց դղրդիւնով խառն։

Բրուսիացիներն էին որք կը փոխէին իրենց ճակատամարտի գիծը։

Հեռուէն, Սամսոն կարծած էր թէ այդ անորոշ, հանդիսաւոր եւ խուլ մրմունջն հովին մանչիւնն էր ծառոց մէջ։

Երբ անտառին եզերքն հասաւ եւ ականջն հողին կրթնցուց, հասկցաւ թէ բովանդակ անտառն այդ վայրկենին շրջապատեալ էր Բրուսիացիներէ. թշնամի բանակն ամենուրեք էր։

Պահ մը անստուգութեան մէջ մնաց։

Ոչ թէ կը վախնար յառաջանալու,—ըսինք արդէն թէ շատ քաջասիրտ էր,—այլ յանկարծ երեւակայեց թէ Գոռլըտոյի հրամայած ափ մը մարդիկը կրնար լինել որ յանկարծակի յարձակում կրէին իրենց պաշտպանին մէջ եւ խողխողուէին։

Ա՜հ այս պէտք էր որ մատնուէին. ոչ ոք գիտէր նոցա պահուըտած տեղը։

Սակայն ամենուրեք կան մատնիչներ եւ եթէ չքայտին պահուըտած տեղւոյն գաղտնիքն հաղորդուէր թշնամւոյն, Գէտերէն ոչ մին կը ճողոպրէր։

—Բարեբաղդաբար, խորհեցաւ Սամսոն, սակաւաթիւ են... եւ չպիտի կասկածին թէ մարդ կայ հոն... ո՞վ կրնայ մատնել զիրենք։

Մատնի՞չ։ Երբեք կը ճանչցուի՞ նա... Մատնիչ կը լինի՞ր եթէ իւր մատնութենէն առաջ պարծենար։

Եւ կը սարսար, Ժան-Մառզի վրայ խորհելով։

Սամսոն մոքէն անցուց ետ դառնալ եւ ազդարարել իւր ընկերաց որ զգոյշ լինին, սակայն խորհեցաւ թէ աւելորդ էր այս։

Գոռլըտօ երեկոյին տեղեկութիւն ստացած էր գերման բանակին յառաջխաղացութեան մասին, որովհետեւ ա'յդ էր Սամսոնի յանձնուած տեղեկագրոյն առարկայն։

Հետեւաբար ծերունին սպայն գիտէր կացութիւնն, եւ եթէ հանդարտ կը մնար Առուլէի գիւղակին շրջակայ մացառաց մէջ, անշուշտ գիտէր թէ ինչ վտանգի կ'ենթարկուէր երեւան ելնելով, եւ կ'սպասէր բոլոր բանակին անցնելուն որպէս զի յաջորդօրն սպաննէր յետամնացներն եւ գրաւէր քանի մը սայլ։

Սամսոն, հանգիստ առնէ յետոյ, իւր արիւնաներկ թաշկինակը բաղէնին թեւին մէջ պահելէ զկնի, իւր ետեւ թողուց անտառն եւ դաշտին մէջ նետուեցաւ։

Դաշտին վրայ դէս ու դէն կային ցանկեր, արտեր, շատ ցած եւ կիսափուլ պատեր որք կրնային սակայն իբր ապաստան ծառայել։

Պատերուն տակէն սկսաւ յառաջանալ, առանց երեւելու արձակ դաշտին մէջ։

Քանի մը անգամ այնքան մօտեցաւ բրուսիական քայլուն բանակին որ կը լսէր զինուորաց հայհոյութիւնները կամ զիրար կոչելը։

Ամպեր կը թաւալէին երկնից վրայ եւ լուսինը կը ծածկուէր մերթ ընդ մերթ։

Երբ դաշտը կը լուսաւորէր լուսնին պայծառութենէն, Սամսոն, գլուխը վեր առնլով ցանկերէն եւ տախտակորմերէն, կը տեսնէր փողփողին բրուսիական սաղաւարտներուն, իբր կարգաւ շարուած կայծեր։

Սիրտը կը սեղմուէր եւ խուլ զայրութիւ կը լցուէր։

Երկար ժամերէ յետոյ, կրցաւ հասնիլ, հակառակ անհուն յոգնութեանց, Փրանսական յառաջապահ զօրաց։

Հոն թոյլ տուաւ որ բռնեն զինքն եւ տանին ենթասպայի մը։

Ենթասպային ըսաւ թէ կարեւոր եւ ըստիպողական պաշտօն մ'ունէր, եւ, միշտ ընդ հսկողութեամբ,—այդ աղետալի տարւոյն մէջ կ'զգուշանային լրտեսներէ,— տարին զնա տեղակալին որ կը հրամայէր յառաջապահից, քանի մը հարիւր քայլ ետեւ։

Սպային հետ թողուցին զնա։

Սպայն տարաւ զնա բանակին կեդրոնատեղին։

Իւր պաշտօնը կատարելէ յետոյ, Սամսոն չէր կրնար վերադառնալ Օռլէանի անտառն եւ անտիֆուլըտօ հարիւրապետին ջոկատը։

Այդը կը ծագէր, անհնար էր անցնիլ թշնամի գծերէն. կրնար մեծ շրջան մ'ընել Սէռսօդէն, սակայն ճանապարհորդը մօտաւոր էր, շատ ժամանակ պիտի կորսնցնէր, Գոռլըտոյէ մեկնումէն վերջ պիտի հասնէր թերեւս եւ չպիտի կրնար իւր պարտականութիւնը կատարել։

Լաւագոյն համարեց չհեռանալ։

Առաւօտեան ժամ եօթն էր. արդէն հեռուէն կը լսուէր հրացանաձգութեան որոտումը,

Երկու բանակաց յառաջապահները կռուի բռնուած էին։

Ֆրանսական զօրքերը շարունակելով իրենց նահանջը, կ'սկսէին Լուառ անցնիլ. այս շարժումը ծածկելու համար, 15,000 հոգւոյ վերջապահ բանակ մը զետեղուած էր առներով, այգիներով եւ պարտէզներով ծածկուած գետնի վրայ որ կը տարածուի գետին հիւսիսակողմը, Բարիժի երկաթուղւոյն եւ Շադօտէօնի ճամբուն միջեւ...

Սամսոն, որ դիւրաւ գտած էր հրացան եւ ռազմամթերք, հակառակ իւր վէրքին մտաւ դէմն եղած առաջին արձակաձէն խմբակին մէջ որ պիտի երթար միանալ այդ վերջապահ խմբին։

Օրն ի բուն կռուեցան Օռլէանի շուրջը, երեկոյին քաղաք վերադարձան եւ փողոցաց մէջ կռուեցան խումբ մ'արիասիրտ մարդոց հետ որք տուն առ տուն, քայլ առ քայլ մաքառելով միայն ետ կը քաշուէին։

(Շարունակելի)

մը․ Եթէ Ռուսիա Աֆղանստանի կողմը գիտումներ չունենայ, ի՞նչ պատճառունի այսչափ հոգածութեամբ և փութաջանութեամբ դէպ յԱֆղանստան յառաջացնելու իւր երկաթեայ գծեր, երբեւ առաջնորդ իւր զօրաց․ Ոքսոս գետին ձախ եզրին վրայ Չարճույէ ի Սմրղանտ երկաթուղին շինուելու վրայ է, և գործը շուտով լմննալու համար, շինութիւնը միանգամայն երեք կէտերու վրայ կը կատարի, ի Չարճու, ի Պուխարա և ի Սմրղանտ․ Այս օրերս խսկ Ռուսիայէն հասը․ Ասիա ղրկուեցաւ 250 չոգեկառք լի շինուածանիւթեր ասիական երկաթուղոյն համար․

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՑ

ԱՑՍ ԱՒՈՒՐ ՆԻՍՏԸ

Ազգային Ժողովն ի նիստ գումարեցաւ այս առաւօտ ի Ղալաթիա, ընդ առժամեայ նախագահութեամբ Դիմաքսեան Գեր. Հմայեակ եպիսկոպոսի և ատենապետութեամբ Մեծ. Մերեէմձուլի Ցարութիւն էֆէնտիի և ձեռնարկեց Քաղ. ժողովոյ ընտրութեան՝ երկպատիկ ցանկին վրայ քուէարկութեամբ․ Սակայն, Ատենապետաց Դիւանին կողմէ ներկայացեալ երկպատիկ ցանկին մէջ նշանակեալ ընտրելեաց ո՛չ միոյն վրայ 24 ձայնից միութիւն գոյանալով, քուէարկութիւնը չեղեալ նկատուեցաւ եւ որոշուեցաւ ութ օրէն վերստին Ազգ. ժողով գումարել, նոյն ցանկին վրայ քուէարկութեամբ Քաղաքական ժողով ընտրելու համար․

Նստին մանրամասն նկարագիրը պիտի հրատարակենք վաղը․

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն այս երեքշաբթի օր հանդիսաւոր Պատարագ մատոյց Մաքրիգիւղի եկեղեցւոյն մէջ, որոյ տօնախմբութիւնն էր․

Ն. Սրբազնութիւն երկուշաբթի իրիկուն երկաթուղիով գնաց Գումգաբուէն ի Մագրիգիւղ և երկաթուղոյ կառքին մէջ հանդիպեցաւ Ցունաց Ամեն. Ս. Պատրիարքին որ նոյնպէս Մաքրիգիւղ կ'երթար ուր կը բնակի․ Երկու Պատրիարքունք սիրալիր տեսակցութիւն մ'ունեցան մինչեւ Մաքրիգիւղ․

Ս. Պատրիարք Հայրը կայարանին մէջ դիմաւորեցաւ Քիւրքճիխանեան Կարապետ էֆէնտիի կողմէ և կառքով նորա տունը գնաց ուր անցուց գիշերը․ Առաւօտուն եկեղեցի իջնելով հանդիսաւոր Պատարագ մատոյց և քարոզ խօսեցաւ․ Պատարագին կ'սպասաւորէին Արժ. Անոյշեան Գաբրիէլ, Շիշէճեան Իգնատիոս և այլ մի քանի վարդապետք․ Պատարագի միջոցին Ս. Պատրիարք Հայրը կը կրէր Վեհ. Մակար Կաթողիկոսի կողմէ նուիրեալ կոնքեւոր ․Ցաւարտ եկեղեցական արարողութեանց, Ն. Սրբազնութիւն Քիւրքճիխանեան Կարապետ էֆէնտիի տունն հրաւիրուեցաւ և միջօրէի ճաշն անդ բրաւ․ Ապա, այցելութիւն տուաւ Արտաքին գործոց նախարարի խորհրդական օգնական Չայեան Վսեմ. Իլիաս էֆէնտիի, Մեծ. Պալլարեան Համազասպ ու Սահակեան Ցարութիւն էֆ.երու և երեկոյին վերադարձաւ ի Գումգաբու․

Ադրիանուպոլսոյ Գաւառական ժողովը վիճակին կողմէ ազգային Երեսփոխան ընտրած է զՄեծ. Պօղոս էֆ. Ասթարճեան․

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱՆՇԱՆՔ, ԱՍՏԻՃԱՆՔ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆՔ

Պետական Խորհրդոյ օրէնսդիր ճիւղին անդամ անուանեցաւ նոյն ճիւղին առաջին օգնական անդամ Ապտուլլահ պէյ․

Պէնկազիի մէքդուպճի անուանեցաւ Բաղէշի նախկին մէքդուպճի Մուխդար պէյ․

Առաջին կարգի Շէֆագադ պատուանշան տրուեցաւ իտալական դեսպանուհւոյ Տիկին Պլանի․

Սալիսէի աստիճան տրուեցաւ Վանայ Արճէշ գաւառակի գայմագամ Ճէլալ պէյի․

Երկրորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Տէֆթէրխանէի Շէբիի պաշտօնեայ Էսատ պէյի․

Երրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Կրետէի կեդրոնական Նաիպ Ապտ-Իւլ-Լաթիֆ էֆէնտիի․

Երկրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Սարուխանի կառավարիչ Շաքիր փաշայի․

Երրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Քամանտօ դրամատան տնօրէն Վիքդոր էֆէնտիի․

Երրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ կայս. վարժարանաց քննիչ Իլիաս Մաթար էֆէնտիի․

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԱՆՈՒՑԱԳԻՐԸ

Բ. Դուռն երէկ իրիկուն Բեդրըսպուրկի օսմանեան դեսպան Շաքիր փաշայի ղրկեց Ռուսիոյ ուղղեալ ծանուցագիրն ի մասին պուլկարական խնդրոյն․

ՊԱՊԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՔ

Լ. Թիւրքի մէջ հրատարակեալ նամակ մը իբր անկանոնութիւն մը կը նկատէ որ Հռոմայ Պապին կողմէ օսմանեան պաշտօնատարաց ոմանց նուիրեալ պատուանշանք Կ. Պոլսոյ նուիրակին միջոցաւ չեն յանձնուիր. (Ինչպէս յայտնի է, այդ պատուանշաններն յանձնեց Հռոմէական Հայոց Պատրիարք Ազարեան Գերապայծառ․) Նամակագիրը դիտել կուտայ թէ այս կերպով ոտնակոխ կը լինին ի հնումն անտի ընդունուած սովորութիւնք, և Լատին Կաթոլիկք՝ որք ուղղակի պապական նուիրակին իրաւասութեան ներքեւ կը գտնուին, իրաւամբ կը հարցունեն թէ ընդէ՞ր այսպիսի անկանոն ընթացք մը կը բռնուի ի վնաս ազդեցութեան Հռոմայ Աթոռոյն Կ. Պոլսոյ ներկայացուցչին․ Նամակագիրը կը յարէ․

Հաւանաբար մեզ պիտի պատասխանեն թէ այդ ներկայացուցիչը պաշտօնապէս ներկայացած չէ կայս. կառավարութեան․ սակայն կառավարութիւնը գիտէ գոնէ նորա ներկայութիւնն ի Կ. Պոլիս և եթէ ո՛չ գրեթէ պաշտօնապէս գէթ կէս պաշտօնական կերպիւ կը ճանչնայ զնա և պարտ ու պատշաճ մեծարանքը կ'ընծայէ նմա․ Արդէն ընտրուած միջնորդն հեւի է պաշտօնական կամ կէս-պաշտօնական լինելէ, վասնզի, եթէ Հռոմ կ'ուզէ բուն պաշտօնական ճամբան գտնել, յիշեալ պատուանշանները ղրկելու էր մայրաքաղաքիս Փրանսական դեսպանատան որում յանձնուած են ի պաշտօնէ արեւելեան կաթոլիկներու շահուց և մասնաւորապէս Կ. Պոլսոյ պապական նուիրակութեան պաշտպանութիւնն․ Հետեւաբար ի դիմաց Հռոմայ Աթոռոյն՝ փրանսական դեսպանատունն յանձնելու էր պապական պատուանշաններն առ որս անկ է․

ՎԱՆԱՑ ԾՈՎ

Հ․․․․․․ կ'իմանայ թէ, կայս. հրամանաւ, ծովային սպաներէ բաղկացեալ յանձնախումբ մը ի մօտոյ Վան պիտի երթայ քննելու համար Վանայ ծովուն մէկ քանի մասերն, ինչպէս եւ ընդհանուր ծովուն խորութիւնն եւ նաւարկութեան համար ո՛ր աստիճան յարմարութիւն ունենալը․

ԺԱՄԱՆՄՈՒՆՔ

Թէհրանի աւստրիական դեսպան զօրավար Թէօմէլ այս առաւօտ Վառնայի շոգենաւով մայրաքաղաքս հասաւ․

— Պաղտատի նախկին կուսակալ Թագէտտին փաշա երէկ մայրաքաղաքս ժամանեց և ուղղակի կայս. պալատ գնաց․

ՍԸՏՑԸ ԷՖԷՆՏԻԻ ԴԱՏԸ

Եղեռնադատ ատեանը Տիւարպէքիրցի Սըտգը էֆէնտիի դատին առթիւ երէկ իւր վճիռն արձակեց միաձայնութեամբ․

Ամբաստանեալներէն Ճէմիլ Փաշա Զատէ Գասըմ պէյ, որ՝ ծանուցեալ դէպքը պատահած ատեն՝ 13 տարեկան լինելը պաշտօնապէս հաստատուած է, իւր կրելիք պատժոյն մէկ երրորդին այսինքն երեք տարւոյ տեղ մէկ տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, և նկատելով որ արդէն իւր բանտարկուած օրէն հաշուելով այդ պայմանաժամն աւարտած է, ազատ արձակուեցաւ․ Միւս ամբաստանեալը, Նազիֆ և Թուսաֆ պէյերն, Գասըմ Պըյըք Ահմէտ, Գադօ Հիւսէյին և ձիադարման Ալի եւս պատժական օրինաց 198րդ յօդուածի տրամադրութեան համաձայն երեքական տարւոյ չղթայակապ աշխատութեան դատապարտուեցան․

Երէկ, Նախարարաց Խորհրդոյ ի նիստ գումարած պահուն, ռուսական դեսպանատան գործակատար Պ. Օնու Բ. Դուռն երթալով, Բարձր. Մեծ-Եպարքոսն և Արտաքին գործոց նախարարն առանձին սենեակ մը քաշուեցան և տեսակցեցան Պ. Օնուի հետ․

— Ելմտական նախարարութիւնը ծանոյց առ որ անկ է թէ Շէրիի, քաղաքային եւ պատժական դատարանաց վճռագրոց մինչեւ 99 թուականը չի գանձուած ծախքերու փոխարէն պէտք է ընդունիլ Թասֆիյէի արժէթուղթ, որք առանց այլուր տրուելու՝ ուղղակի Ելմտական նախարարութեան պիտի ղրկուին․

— Բաղէշի նորընտիր կուսակալ Խոսէմ փաշա իւր պաշտօնատեղին ժամանելով գործի ձեռնարկեր է․

— Գըրգաղաճի նորընտիր Նաիպ Շէֆիգ էֆէնտի յառաջիկայ շաբաթ օր իւր պաշտօնատեղին պիտի ուղեւորի․

— Պ. Էդիէն Ջաֆիրօբուլօ 700 ոսկւոյ գումար մը նուիրած է Կ. Պոլսոյ մէջ ամեն ազգի որբոց յատկացեալ պատսպարանի մը հաստատման համար, պայմանաւ որ կայս. կառավարութիւնն եւս նուիրէ այդ շէնքին կառուցման պէտք եղած գետինը․

— Քէնդըրիի (Դասթամօնի) նորընտիր կառավարիչ Էմին պէյ և Տիգրանակերտի ելմտական քննիչ Բաղըր պէյ երէկ իրենց պաշտօնատեղին ուղեւորեցան․

— Մանասդըրի նախորդ կուսակալ Ալի Բէմալի փաշա շարժուս մայրաքաղաքս կը ժամանէ․

— Կրետէցիք ցարդ իրենց տղաքները Կ. Պոլսոյ դպրոցները չէին ղրկեր, մանաւանդ՝ մեղացի քրիստոնեայք Աթէնքի և այլ քաղաքաց մէջ կ'երթէին կուտային իրենց զաւակները․ Սակայն Պետական Խորհրդոյ օրէնսդիր ճիւղի նախագահ Մահմուտ փաշայի Կրետէ գտնուած պահուն բրած յանձնարարութեանց իբրեւ արդիւնք, վերջերս Կրետէէն մայրաքաղաքս եկած են տասն երկու պատանիք որոց եօթն քրիստոնեայ եւ հինգն իսլամ․ Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ սոցա վեցը Միլքիյէ և վեցն ալ Սուլթանիյէ վարժարանաց մէջ ձրիաբար պիտի դաստիարակուին․ Մահմուտ փաշա երէկ այս պատանիները կայս. պալատ տարաւ ուր ճաշեցին և ստացան Վեհ. Սուլթանի դրամական նուէրներն ինչպէս Ն. Վեհափառութեան կողմէ շնորհեալ մէկ մէկ ձեռք հագուստ․ Կրետէցի պատանիք Վեհ. Սուլթանին կողմէ տեսնուելու համար վաղը իրենց նոր հագուստներով ներկայ պիտի գտնուին Սելամլըքի արարողութեան․

— Պոլսոյ իրաւաբանական վարժարանի այս տարուան շրջանաւարտ ուսանողք որք [illegible] վկայական ստացած են՝ Պոլսոյ, Բերայի և Սկիւտարի նախնական դատարանները ղրկուեցան իբր օգնական անդամ․ Դատական նախարարութիւնն յատուկ պաշտօնագրով մը յանձնարարելով զանոնք յիշեալ դատարանաց նախագահներուն, կը յայտնէ թէ այդ ներկայեալ երիտասարդք երեք տարի իբր օգնական դատաւոր ծառայելէ և պէտք եղած փորձառութիւնն ստանալէ յետոյ, յարմար պաշտօններու պիտի կոչուին մայրաքաղաքիս դատարանաց մէջ․

— Վիէննայի առողջապահական համաժողովոյն օսմ. պատուիրակ Պոնկովսքի պէյին հետ նախընթաց օր մեկնեցաւ նաև մայրաքաղաքիս բժիշկներէն Տր. Ստեֆուլի որ հոլանտական կառավարութեան կողմէ պատուիրակ կարգուած է յիշեալ համաժողովոյն․

— Ֆրանսական նաւատորմը Քորֆուի առջեւ համախմբուեր է․

— Ելմտական նախարարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է այսուհետեւ կանոնաւորապէս վճարելու համար Մավզէրի հրացանաց գնման յատկացեալ գումարները․

— Քօնիայէն հեռագրուած լինելով առողջապահական վարչութեան թէ գաւառին Աք-Սէրայ կոչուած տեղը ժանտատենդ և թանչը կը պատահի յաճախ, յիշեալ վարչութիւնն հրաման ղրկեց Մէրսինի առողջապահական բժշկին Աք-Սէրայ երթալ և նշանակել հիւանդութիւնն ու տեղեկագրել․

— Դատական նախարարութիւնն արտօնեց Պաղտատի վերաքննիչ ատենի ընդ. դատախազն՝ ի դատ կոչել իւր փոխանորդն Ալի էֆ. և քաղաքին բանտին տնօրէնն որք ամբաստանուած են թէ ապօրինաւոր կերպիւ մարդ բանտարկեր և արձակեր են․

— Բարիզի Ֆ․․․․ լրագրոյն ի Թուրքիա մուտքն արգիլուեցաւ

— Խտիվէէ ընկերութեան շոգենաւով երէկ Աղեքսանդրիա ուղեւորեցաւ մայրաքաղաքիս Եգիպտոսի գործակատար Մահմուտ պէյ, հանդերձ իւր ընտանեօք․

— Երէկ Իտալիայէն մայրաքաղաքս եկաւ սպարակոյտի գնդապետ Ակեահ պէյ, որ իտալական բանակաց մարզանքներուն ներկայ գտնուած էր․

— Եգիպտական լրագիրք կը ծանուցանեն թէ այս տարի Մէքքէ գնացող ուխտաւորաց թիւն 350,000 ի հասած է․

— Կը յիշուի թէ Վասիլ եւ Բէթրօ անուն երկու պուլկարներ խաբելով Թէօտօրոֆ անուն վաճառական մը, մայրաքաղաքս բերած էին զնա Ռումանիոյ թղթադրամոց վրայ գործ ընելու պատրուակաւ և նորա 350 ոսկին կողոպտած էին․ Վասիլ ձերբակալուած էր և Բէդրօ խոյս տուած․ Ոստիկանութիւնն յաջողած է ձերբակալել Բէթրօն եւս, որոյ վրայէն 145 ոսկի գըտնուած է․

— Պաղտատէն կը ծանուցանեն թէ տեղական շոգենաւային ընկերութիւն մը կազմուած է Եփրատ և Տիգրիս գետերը նաւարկելի ընել տալու համար իրենց ամբողջ երկայնութեամբ․

— Բերայի ստահակները կը փորձեն Թագսիմէն մինչեւ Թէքքէ փողոցները թափառող շուները բնաջինջ ընել թունաւորելով զանոնք․ Արդէն բաւական թուով թունաւորեալ շանց դիակներ գտնուած են այս օրերս Բերայի փողոցներուն մէջ եւ ոստիկանութիւնը կ'աշխատի այս անճոռնի գործին հեղինակները գտնելու․

— Անցեալ հինգշաբթի երկրաշարժի երեք ցնցմունք զգացուեր են Այտընի մէջ. նոյն շարժումն զգացուեր է նաև ի Նազիլլի և Սգանքեօյ, բայց թեթեւ կերպիւ․

— Թղթատարական վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ թղթատարական հաղորդակցութիւնք հաստատուած են Սէրէզի ու Նէվրէքոբի միջեւ և հետեւաբար պարզ և յանձնարարեալ նամակներ, ինչպէս նաև ապրանաց նմոյշք և դրամածրարք կ'ընդունուին Նէվրէքոբի համար․

— Իզմիրի լրագիրք կը ծանուցանեն թէ տեղական ոստիկանութիւնք Պայնտըրի մօտերը ձերբակալեր է Հաճի Օսման օղլու Մէհմէտ անուն մարդ մը որ իւր աներորդին՝ Այշա անուն աղջիկ մը սպաննած էր․

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՄՈՒՆՔ

Օսմանեան Գուսաներգական խմբին

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՄԲ Պ. Ս. ՊԵՆԼԵԱՆԻ

Հինգշաբթի գիշեր, Բերա. ԲԷՄՊԷ ՔՐՋ․

Ուրբաթ ցորեկ, Իւսկիւտար. ՕՐՖԷ Օ ՁԱՆՖԷՐ․

Շաբաթ գիշեր Մեծ Կղզի, ԺԻՐՕՖԼԷ ԺԻՐՕՖԼԱ․

Կիրակի ցորեկ Իւսկիւտար ԲԷՄՊԷ ՔՐՋ․

Կիրակի գիշեր Գատըգիւղ ՕՐՖԷ Օ ՁԱՆՖԷՐ․

ՀԱՅ ՄՍԱՎԱՃԱՌ

Ի ԲԵՐԱ

Հայազգի մսավաճառ Պ. Կոմիտաս Անտոնեան, որ տարիներէ ի վեր խանութներ ունի ի Կէտիկ փաշա և Գումգաբու, այս անգամ մսավաճառանոց մ'ալ բացած է ի Բերա, մեծ փողոց, Աղա Ճամիի ճիշդ դէմ, ուր թարմ և ընտիր [illegible] կը վաճառէ դիւրամատչելի գներով․

Պ. Կոմիտաս հրաւէր կը կարդայ ազգայնոց փոխանակ օտարի դիմելու՝ իւր խանութէն գնել իրենց տան համար պէտք եղած միսը․ Միանգամ փորձելով, պիտի տեսնեն թէ յիշեալ մսավաճառը լիովին կը գոհացնէ զիրենք թարմ, ընտիր և աժան միս վաճառելով․

1169 1—10

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Վիէննա, 21 սեպտ.

Պ. տը Նէլիտօֆ և Պ. տը Ռատովիձ երէկ երկար տեսակցութիւն մ'ունեցան ի Մինիխ․

Իսմաիլիա, 21 սեպտ.

Սեպտ. 11էն մինչեւ 20 Սուէզի ջրանցքէն անցնող նաւուց թիւն է 68 և տասնօրեայ հասոյթն 1,340,000 Փրանք․

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 9 Սեպտեմբեր

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

			Գաշեկան
Երէկ երեկոյ գոց. (Միաց. Ո. Սէրի Գ.	Կ.		15 11
Գօրսայէն գոցուելէն վերջը	»	»	15 11
Բերայի մէջ	»	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	»	15 12
Բարձրագոյն գին	»	»	15 14
Նուազագոյն »	»	»	15 12
Կէս օրին	»	»	15 13 1/2

ԻՍԹԻԳՐԱԶԸ ՏԱԽԻԼԻ

Երէկ երեկոյ	Գ. Կ.	36 24
Այս առաւօտ	»	36 25
Կէս օր	»	36 25

ԸՆԹԱՑԻՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

փոխառութիւն 1858) 1862)	Ա Սէրի	22
» 1860) 1863) 1872)	Բ »	14
» 1865) 1869) 1873)	Գ »	Օ. 15 12

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Օօտիէնթէ Ժէնէրալ	Անգլ. Լր.	4
Քրէտի Ժէնէրալ ....Գ. Կ.... Օսմ.	»	6 30
Պանք տը Գօնս	»	5 30
Սօս. Շիման է վոյէօր	»	3 25
Թրամուէյ	»	322 1/2
Ռումէլի երկաթուղի	Ֆր.	35 1/8
Օգլիկասիօն տը Բրիօրիթէ	»	—
Բաժնեթուղթ Լօսրիօսի	»	88

Ընթացք դրամոց

Օսմանեան ոսկի	ղրշ. ...	100
0 Փրանքնոց	» ...	87 36
Անգլիական ոսկի	» ...	110 35
Բօլ իմփէրիալ	» ...	90 30
Քրիմից	» ...	51 15
Ռուսպլի թղթադրամ	» ...	10 9
» արծաթ	» ...	76
Ֆիօրին	» ...	— —
Մէճ. արծ. (տարբ.)	» ...	108 17
Վեշնոց	» ...	103
Հինգնոց	» ...	103
Մէթալիք	» ...	98 20
Թասֆիէ	» ...	15

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 21 սեպտեմբ. ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քոնսօլիտէ				101 9/16
Օսմ.	»	Սէրի Գ.	բացուեցաւ	13 5/8
»	»	»	գոցուեցաւ	13 5/8
»	»	»	Ա.	21 1/2
»	»	»	Բ.	14
»	»	»	Գ.	13 1/2
Օթօման 1871				74 5/8
փոխառութիւն 1877				86
Պանք Օթօման				9 1/2
Ռուսական փոխառ. 1873				95 3/4
Եգիպտական միացեալ (իւնիֆիէ)				74 1/2
» առանձն. (բրիվիլէժիէ)....(°)				98 1/8
Տայրա Սանիէ				71 5/8
Տօմէնիալ (փոխառ. Ռօչիլտ)				94 3/4
Հունգարական պարտաթուղթ 4 %				— —
փոխանակութիւն Բարիզի վրայ				25 574

Վիէննա, 21 սեպտեմբ. ժամ 4 երեկոյ

փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	126 15
Օսմանեան երկաթուղի	17

Բարիզ, 21 սեպտեմբ. ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 %	109 05
» » 3 %	81 50
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Գ. բացուեցաւ	13 82 1/2
» » » գոցուեցաւ	13 90
» » » Բ.	13 95
» » » Գ.	13 80
Օսմանեան երկաթուղի	34 25
» Բէժիի բաժնեթուղթք	— —
Պանք Օթօման	492 75
Գրէտի Լիոնէ	573 75
» Ֆօնսիէ	1367 50
Բաժնետոմս Լիոնի	1257 50
Սուէզի ջրանցք	1998 75
Ռուսական 5 % 1877 ի ....(°)	100 1/4
Իտալական Ռանթ	98 67 1/2
Օպանիական (արտաքին)	68
Եգիպտական միացեալ	379 37 1/2
Բրիօրիթէ Թիւրք	353 75
5 % Հունգարական	360
Չէք Լոնտոնի վրայ	25 42

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ԳԱՍԹԷՄՈՒՆԻ, 8 օգոստ.

Տեղւոյս Ս. Վարդանանց Ազգ. երկսեռ վարժարանի տարեկան հարցաքննութիւնք երկսեռ աշակերտաց հայերէն, տաճկերէն, գաղղիերէն, թուաբանութեան, աշխարհագրութեան եւ պատմութեանց դասերու մասին, տեւեցին չորս օր, ի ներկայութեան զինուորական Վսեմ. հրամանատարի, քաղաքական եւ զինուորական պաշտօնատարաց, Հայոց Թուրքաց և Ցունաց կրօնականաց եւ երեւելեաց․ Սանուց եւ սանուհեաց ճարտար պատասխանատուութիւնն և անյուսալի յառաջադիմութիւնը մեծ տպաւորութիւն ըրին հանդիսականաց վրայ, բաղումք յօտարականաց խոստովանելով հայոց վարժարանին տեղւոյս տաճկաց և յունաց վարժարաններէն ունեցած առաւելութիւնները գրաւոր բայլի վկայութիւններ տուին ինքնաբերաբար․ հարցաքննութեանց միջոցին աշակերտաց կողմանէ գեղեցիկ ճառեր կարդացուեցան յորս ի մէջ այլոց ներբողեցին Պոլսոյ վսեմաշուք եւ ազգասէր Ունճեան եղբարց ուսումնասիրութիւնն որք մերթ ընդ մերթ նիւթապէս կը սատարեն սոյն երկսեռ վարժարանի․ Մրցանակաբաշխի հանդէսը կատարուեցաւ ի ներկայութեան Վսեմ. հրամանատար Սատըգ բաշայի, տէֆդէրտարի, մէքթուպճիի, դատաւորին, Գամթէմունիի եւ Տրապիզոնի վիլայէթներուն հեռագրատանց պաշ միւտիրին, պաշ միհէնտիզին, օտար վարժարանաց տնօրէններու և դասատուաց, քաղաքական և զինուորական այլ եւ այլ պաշտօնէից, օտար հասարակութեանց երեւելիներու եւ մերայնոց․

Վարժարանիս արտաքին և ներքին դըռները զարդարուած էին չքեղապէս՝ շնորհիւ անձնուէր ջանից վարժարանին հոգաբարձութեան որ ալօլեցի մի քանի եռանդուն երիտասարդներէ կազմեալ՝ ազգասիրաբար կը տքնին յօգուտ վարժարանին․ Սանուհեաց ձեռագործներն եւ սանուց գծագրութիւնները փայլելով շարքով կը զարդարէին ուսումնասրահի պատերը․ սեղանի մը վրայ պետեղուած էին դպրոցականաց գեղագրութիւնք եւ պարգեւ տրուելիք գրքերը․ Վսեմ. Նախագահին բազմելիք թիկնաթոռին վերեւն և ճառերու համար պատրաստեալ ամպիոնը դրօշակներով եւ ծաղիկներ չորսուած ուռենիի կամարներով զարդարուած էին, որոց վրայ «[illegible] Սուլթան Համիտ Խան [illegible]» ծաղկանկար վերտառութիւնները կը կարդացուէին․ Վսեմ. կուսակալը թէեւ հիւանդութեան պատճառաւ հանդէսին չ'էր կրցած նախագահել, բայց յառաջագէմ աշակերտները քաջալերելու նպատակաւ մի քանի գրքեր նըւէր ղրկելով իրեն փոխանորդ կարգած էր Վսեմ. տէֆդէրտարը․ Հանդէսը բացուեցաւ Վեհ. կայսեր՝ նուիրեալ թրքերէն գեղեցիկ երգով մը դաշնակի ընկերութեամբ, որմէ յետոյ նախ մի համառօտ հարցաքննութիւն տեղի ունեցաւ․ Վսեմ. Նախագահի առաջարկութեամբ ուսման իւրաքանչիւր ճիւղին վրայով․ սանունք և սանուհիք խիստ գոհացուցիչ ու յաջողակ պատասխաններ տուին․

Ցետ հարցաքննութեան բարձրագոյն կարգի աշակերտներէն Տիգրան Քիւրքճեան փրանսերէն, Պետրոս Նրամեան տաճկերէն լեզուաւ ճառեր կարդալով դրուատեցին Վեհ. Սուլթանի հայրենասիրական վեհ ոգին և նորին Վեհափառութեան թանկագին կենաց յարատեւութիւն մաղթեցին․ Զորս սանունք և սանուհիք՝ Քիւրքճեան Միհրան էֆէնտիի հեղինակած «Իլմին սէմէրէ յի լաթիֆէսի» անուն թրքերէն ընտիր տրամախօսութիւնը ներկայացուցին խիստ ճարտար կերպով և հանդիսականներէն մեծաւ հաճութեամբ ընդունուեցաւ․

Վսեմ. Մէքթուպճի Մուհարրէմ պէյ գեղեցիկ ճառ մը կարդալով, գովեց Հայոց ուսումնասիրական ոգին և առ Օսմանեան վեհապետն ունեցած անդրդուելի հաւատարմութիւնն, շնորհակալիք յայտնեց դասատուաց և վարժուհիներուն որք են Հիւսնի, Օհաննէս և Ցակոբ Քօնտուրաճեան էֆէնտիներն և Տուրիճան և Եղիսաբեթ հանըմներն և գոհունակութիւն յայտնելով դպրոցականաց ցուցած ակնյայտնի յառաջադիմութեան մասին, յորդոր կարդաց նոցա որպէս զի օր յառաջ իրենց դպրոցական շրջանն աւարտելով պատրաստուին ի մօտոյ բացուելիք բարձրագոյն վարժարանի մէջ աշակերտ ընդունուելու․ Ապա տեղւոյս հեռագրատան և թղթատան նորընտիր տնօրէն և իւր ազգասիրական գործերով հանրածանօթ Մեծ. Միհրան էֆէնտի Քիւրքճեան բերանացի կերպով թրքերէն ընտիր ատենաբանութիւն մը ընելով բացատրեց ուսման և գիտութեան կարեւորութիւնը ներկայ դարուս մէջ, գրուատեց Օգոստ. կայսեր անխոնջ իւր ամեն ազգէ հպատակաց վարժարաններու յառաջադիմութեան և հմտութեան դաստիարակութեան ծաւալման մասին անօրինակ ջանքն ու հոգածութիւնն, արտագին մաղթանքներ բրաւ վասն կենաց Վեհ. Կայսեր. լուսամիտ Նախարարաց, Ամեն. Ս. Պատրիարքի, Վսեմ. կուսակալին. հանդիսականք ամեններով սրահը կը գոուացնէին․

Հոգաբարձուներէն Մեծ. Օննիկ էֆէնտի Հոգաբարձութեան դրուատ բանախօսութեամբ մը հակիրճ տեսութիւն մը բրաւ ծնողաց և տղայոց պարտաւորութեանց վրայ և շնորհակալիք յայտնեց քննչաց և հանդիսականաց․ Բոլոր այս բանախօսութիւնք սանուց և սանուհեաց հայերէն և տաճկերէն սրտաշարժ երգերով սկսան և վերջացան․ յետոյ վարձատրուեցան՝ ոսկեզօծ գրքեր պարգեւ ստանալով․ Թէ՛ քննութեանց և թէ սոյն պարգեւաբաշխի ժամանակ հանդիսական՝ք պաղպաղակներով և օշարակներով [illegible] մեծարուեցան և իրենց շնորհակալութիւններն և գոհունակութիւնքը մատուցանելով Մեծ. հոգաբարձուաց և դասատուաց, քաջալերեցին զպաշտօնեայս և զդպրոցականս․ Տ. Պ.

ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՅՕԴՈՒԱԾԻ ՄԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Լեզու անուն ամսօրեայ Ուսումնաթերթին Ցուլիսի թուոյն մէջ կարդացինք խմբագրին (Տէրվիշեան Վեր. Հ. Սերովբէ վարդապետի) կողմանէ հրատարակուած յօդուած մը, որոյ վերնագիրն է, [illegible] Իզմիրեանց Կոտակի Ցանձնաժողովն խնդրած էր մենէ մեր կարծիքն յիշեալ վարդապետին [illegible] անուն գործին վրայ, և մենք առանձին նամակով յայտնեցինք մեր կարծիքը․ Նամակն հրատարակուեցաւ Ցանձնաժողովոյն կողմանէ, և նախալեզուին հեղինակն չգտնելով զայն ըստ ամենայնի համաձայն իւր ակնկալութեան՝ հրատարակեց իւր [illegible] յօդուածն, որ լի է թշնամանօք գրլխաւորապէս ընդդէմ մեր․ Բայց տեսնենք թէ ի՛նչ բսած ենք արժանի թըշնամանաց, եթէ թշնամանել զոք երբէք արժան է․ Ահա մեր քննադատութեան էութիւնն համառօտիւ․ «Նախ գալով իմ առանձին կարծեաց՝ կ'ըսեմ․ գիտեմ և կը վկայեմ թէ Հ. Սերովբէ վարդապետ Տէրվիշեան է հմուտ լեզուաբանութիւն (linguistique) կոչուած ուսման, սակայն յիշեալ երկասիրութիւն նորա, ըստ իս, թէպէտ բազմաջխատ գործ, չէ ո՛չ ապացուցական, և ոչ մանաւանդ հայերէնի բազմարուեստ կազմութեան գաղտնեաց վրայ նոր լոյս կը սփռէ․» Առաջին մասին վրայ որ գովեստ է՝ հարկ չկայ խօսիլ․ ԶՊատ. Տէրվիշեան զայրացուցող կէտն է, ինչպէս յայտնի է, երկրորդ մասը․ Պատ. լեզուագէտը կը յուսար լսել թէ իւր Հընդեւրոպական նախալեզուին ստուգաբանութիւններն մեծ լոյս կը սփռեն «մեր մայրենի լեզուին բնակերտութեան և բառակազմութեան և ուրիշ մասերուն վրայ.» մենք բոլինք դժբախտաբար հակառակը զոր դարձեալ կը հաստատենք հոս․ Այս կէտին դէմ գրած է Տէրվիշեան իւր յօդուածը, և իրաւունք ունէր գրել, բայց իւր գործը պաշտպանելու նպատակաւ, և ոչ ուրիշը պարսաւելու, ինչպէս ինք եւս կ'ըսէ․ «Մեր նպատակն ուրիշը պարսաւել չէ, այլ մեր գործը պաշտպանել, և այս կարծենք մեր անբռնաբարելի իրաւունքն է․» Ի բերանոյ մինչեւ ցունկն քանի՞ ասպարէզ է․ Արդարեւ Պատ. Տէրվիշեան ուսած է լեզուաբանութիւն կոչուած ուսումը եւրոպացի, մանաւանդ գերմանացի վարդապետներէ,՝գիտէ նաեւ փիլիսոփայութիւն և աստուածաբանութիւն, ինչպէս յայտնի է Աստուծոյ գոյութեան յօդուածէն զոր հրատարակեց իւր Լեզու հանդիսին մէջ. բայց, ինչպէս կ'երեւի, ուսած չէ անձի յարգ, որ ոչինչ ընդհատ քան իւր լեզուագիտութիւնը կարեւոր գործնական ուսում է․ ուսած չէ նաեւ խոնարհութիւն, հեզութիւն, հանդարտութիւն աստուածային Վարդապետէն, որոյ իբրեւ պաշտօնեայ ղրկուած է հոս․ Առանց խտրելու քաղանայ, աշխարհական, անհատ կամ ժողով, կը յարձակի ամենուն վրայ․ Ըստ արժան կը համարինք յիշել որ մեր քննադատութիւնը պարզապէս գործին վրայ էր․ հեղինակին անձին, գիտութեան, կարողութեան, մանաւանդ բարոյական և ընկերական հանգամանաց դէմ բառ մը անգամ չկար, մինչ մեր համեստ վարդապետը չառնուր ի հաշիւ այս կէտերն իւր գրուածներուն, յանուանէ այս նշանաւոր յօդուածին մէջ․

Ցօդուածը կը սկսի կծու յանդիմանութեամբ Ցանձնաժողովին դէմ․ «Բարեյիշատակ Իզմիրեանց Կտակին մրցանակաց առթիւ, կ'ըսէ, կարդացինք մեր Հնդ. Նախալեզուին վրայ քննադատութիւն մը, զոր [illegible] կոչելու անչուշտ կը վարանէր Ցանձնաժողովն, եթէ աշխատութիւն չհամարէր Քննադատին քանի մը հեղ այլուր յայտնած կարծիքն համեմատել այս անգամու հակասական դատաստանին հետ․ Եթէ քաղաքիս մէջ չկային այլ մասնագէտ ստուգիւ անաչառ քննիչք (մենք գիտենք թէ կային), Ցանձնաժողովին պարտքն էր, որպէս զի արդարութիւնը կատարուէր, ետ ղրկել մատենան և ասել՝ Այդ երկասիրութեան արժէքն և օգուտը ճանչցող չունի ինք, ուստի և չի կրնար ըստ խղճին վարձատրել․ Ուրեմն անիրաւութեամբ՝ կտակող բարերարին կամաց հակառակ գործած է կտակակատար իշխանու-

թիւնն՝ քննութեան յանձնելով մեր գործն այնպիսի անձի մը, որ ոչ յօժարութիւն և ոչ կարողութիւն ունէր զայն ըստ օրինի քննելու և դատելու.» Պարտազանցներուն իրենց յանցանքը ճանչցունել արդարեւ անչաւ վարդապետի պաշտօնն է. միայն, ինչպէս կարծենք, խրատը զոր Տէրվիշեան Հայր Սերովբէ վարդապետ կուտայ Ցանձնաժողովին՝ սխալ է. Ցանձնաժողովին յանցանքն յայնմ չէ որ այն գործին քննութիւնը յանձնեց «այնպիսի անձի մը որ ոչ յօժարութիւն և ոչ կարողութիւն ունէր զայն ըստ օրինի քննելու և դատելու,» քանզի Ցանձնաժողովն որո՛ւ որ յանձնէր այն գործին քննութիւնը, եթէ գիտնար ևս թէ ունէր նա կարողութիւն, որովհետեւ մարգարէ չէ Ցանձնաժողովն, չէր կ՚րնար գիտնալ թէ այն անձն ունէր նաև յօժարութիւն ըստ օրինի քննելու և դատելու. Ցանձնաժողովին յանցանքն յայնմ է մանաւանդ որ կանխաւ չհարցուց պատուելի հեղինակին թէ որո՛ւ պատշաճ կը տեսնէր յանձնել իւր գործին քննութիւնը, կամ, լաւ ևս ըսենք, Ցանձնաժողովը ոչ թէ, ինչպէս կը խրատէ Տէրվիշեան, ետ զրկելու էր մատեանն ըսելով թէ այդ երկասիրութեան արժէքն և օգուտը ճանչցող չունի ինք, այլ պարտ էր ըսել. Վերապատուելի՛ լեզուագէտ, քու գործդ կ՚ուզենք քննչի մը յանձնել, բայց կը խնդրենք ցուցնես մեզ այնպիսի անձ մը որոյ քննութեան արդիւնքն ապահովէ քեզ մրցանակը, և վերապատուելի հեղինակն անշուշտ պիտի ցուցնէր զմեզ որ գիտէ թէ «վերջին ժամանակներս նուաստացանք չհախնդրական ու բարեկամական ազդեցութեանց տակ ճշմարտութիւնը ստութեան զոհելով,» այլ պիտի ցուցնէր «մասնագէտ ստուգիւ անչաւ քննիչներ» որպիսիք «գիտէ թէ կան քաղաքիս մէջ»: Բայց աւելի ևս կ՚ապահովուէր մրցանակն պատուելի լեզուաբանին, եթէ նոյն իսկ իրեն, հեղինակին յանձնուէր քննութիւնը. Աւելի լուրջ խօսելով, մեզ կ՚ինար ետ զրկել զմատեանն առ Ցանձնաժողովն, ըսելով թէ մենք ոչ կարողութիւն և ոչ յօժարութիւն ունինք այդ գործն ըստ օրինի քննելու և դատելու: Մարդիկ սովոր են իրենց դատին աննպաստ վճիռը կոչել «անիրաւ», «լոկ զրպարտութիւն ու սուտակապատութիւն», և դատաւորն՝ այնպիսի անձ մը որ ոչ կարողութիւն և ոչ յօժարութիւն ունէր իրենց դատն ըստ օրինի քննելու և դատելու. Սակայն ամէն ողջամիտ մարդ գիտէ թէ այսպիսի գանգատք չեն ապացոյց, ո՛չ դատաւորին անկարողութեան կամ աչառութեանը, և ոչ վճռոյն անիրաւութեանը: Ոչ ոք է անձին իւրում դատաւոր.

Վերապատուելի Տէրվիշեան մեր ձեռնտուութիւնն (ոչ դրամով) ի տպագրութիւն Ծերունի քահանային գործին (կամ Տէրվիշեան լեզուաւ, «Բաբելոնական բառարանին որ Ա. Մ. Բաբաջանեանի մըն ալ ծերութեան մէջ գիտութեան համբաւն աղարտելու առիթ եղաւ,») կ՚ընծայէ սուտակապատութեան և չհախնդրութեան. բայց մենք կրնանք ցուցանել շատ պատուաւոր անձինք որ ի մօտոյ գիտեն և կը վկայեն թէ մենք առ սուտակապատութեան կամ չհախնդրութեա՞ն արդեօք, թէ ի բարեսիրութենէ շարժեալ յանձն առինք տպագրութեան նիւթական հոգը, ինչպէս ազնուամիտ տպագրիչն՝ դրամական, ոչ ա՛յլ նպատակաւ, այլ որպէս զի ծերունի քահանային բազմամեայ, և հայերէն լեզուին համար ըստ մեզ կարեւոր, աշխատութիւնը չմնար յաւիտենական մոռացութեան մէջ.

Գալով մեր անկարողութեան կամ անձեռնհասութեան լեզուաբանական գրուած մը քննելու, կ՚ըսենք. Ուստի՞ գիտէ զայս մեր ծածկագէտ բարեկամը. միթէ քննա՞ծ է զմեզ և գիտէ թէ մենք լեզուաբանութիւն կոչուած ուսման չունինք այնչափ տեղեկութիւն որչափ կը պահանջուէր իւր գործը դատելու. Զայս ևս չէ պարտ մոռնալ թէ լեզուաբանութիւնը, թէպէտ ընդարձակ և կարեւոր ուսումն, չէ սակայն բարձր և դժուարիմաց գիտութիւն. Գիտնալու համար թէ ինչ է լեզուաբանութիւն, ինչ կ՚ուսուցանէ, ուստի՛ կ՚առնու իւր սկզբունքը, և ինչ կերպով կը մերձեցունէ զնոսս համացեղ տեսնուած լեզուներու, զայսոսիկ գիտնալու համար, կ՚ըսենք, հարկ չէ ո՛չ շատ երկար ժամանակ և ոչ շատ մանր քննութիւն, ուրիշ բառերով ըսենք, հարկ չէ, բառին կատարեալ նշանակութեամբ, լինել մասնագէտ. Թող լեզուաբանական երեւելի հեղինակներ, ինչպէս Պոբ, Մաքսմիլլէր, Հուիթնէյ, որք առանձինն ծանօթ են մեզ, Բէյլի [illegible] (Philology) անուն անգղիերէն դասագիրքը բաւական է տալ կատարեալ տեղեկութիւն լեզուաբանական ուսման վրայ. Անծանօթ չեն մեզ նաև լեզուաքննիններու այլ և այլ կարծիք լեզուաբանութեան երկրորդական խնդիրներու վրայ, զորօրինակ Հնդեւրոպական լեզուաց ծագման կամ նախամօր մը գոյութեան, այն լեզուաց բնագաւառին և բաժանմանց վրայ, այլովքն հանդերձ. Լեզուաբանութիւնն է պատմական ուսումն՝ հիմնեալ այլ և այլ լեզուաց համեմատական յարաբերութեանց վրայ, և լեզուաբանի մը քննութեանց արդիւնքը կարէ լինել իրական, կարէ ևս լինել երեւակայական. Լեզուաբանից հետեւութիւնները կ՚ընդունինք, ո՛չ իբրեւ մաթեմաթիկական, բնագիտական և քիմիական ճշմարտութիւններ որ ապացուցական են և զորս չ՚ընդունիլ չենք կրնար, այլ լոկ ըստ չափոյ ճշգութեան կամ գէթ հաւանականութեան այն հետեւութեանց, և կրնանք չ՚ընդունել, երբ չենք գտներ զնոսս գոհացուցիչ.

Ըստ բանի մեր պատուելի լեզուագիտին, «մեծ զարմանք կը պատճառէ նմա, երբ կը տեսնէ թէ հայ լեզուի [illegible] (ո՛չ երեւակայական) մասին բաւական հմուտ ուսուցիչն և վարժ գրիչն ո՛րչափ և որպիսի՛ սխալ գաղափարներ կը քարոզէ, երբ կը սկսի նաև իբրեւ լեզուաքննի կարծիք յայտնել ընդհանրապէս կամ մասնապէս». «Մեր այս վճիռն հաստատելու համար», կը յաւելու, «զանց ընելով իւր (այսինքն մեր) զանազան հայական լեզուաքննական գրութիւններն, մեր քննութիւնը կ՚ամփոփենք միայն այն յօդուածին վրայ որ իբրեւ անչաւ քննադատութիւն բազմահմուտ հեղինակի մը հրապարակ հանուեցաւ պարծանօք.»

Մինչ այս վճռական յառաջաբանը կը կարդայինք, արդարեւ դող բռնեց զմեզ. Կը խորհէինք թէ ի՛նչ սխալ գաղափար էր արդեօք զոր մենք յանդգնաբար իբրեւ լեզուաքննի քարոզած էինք. Ո՛րչափ հանդարտեցանք, երբ իմացանք թէ խնդիրն էր Հնդեւրոպական մայր լեզուի գոյութիւնը, որոյ վասն ըսած էինք մեր նամակին մէջ թէ, «Դեռ որոշուած և ստուգիւ գիտցուած չէ թէ կար ժամանակաւ այնպիսի մայր լեզու ուրոյն այժմու կարծեցեալ քոյր լեզուներէն», թէ՝ «Այլ և այլ լեզուաց մէջ գտնուած նմանութիւնն ո՛ գիտէ թէ առեւտրական և կամ ուրիշ յարաբերութեանց արդիւնք չէ», և թէ՝ «Եթէ դնենք ևս թէ լատինին, յունին և գանգկին նմանութիւնն է հին մօրէ մը, ցորչափ այս մայրը չկայ ի մէջ, նմանութիւնը լոկ արտօնութիւն չտար մեզ արմատներ ստեղծելու այն նոյնութիւնն ապացուցանելու համար. Նոյնութիւնը կը ցուցնէ միայն թէ այս լեզուները խօսող ազգերը ժամանակաւ յարաբերութեան մը մէջ էին իրարու հետ.»

Մեր այս պատճառաբանութեանց պատուելի լեզուաբանը կուտայ սա պատասխանը, որ ոչ այնչափ պատասխան է, որչափ ամօթալի փախուստ. «Այս անհիմն գիտողութեանց պատասխանները», կ՚ըսէ, «իրենց պատշաճ տեղն արդէն տրուած են մեր Հնդ. Նախալեզուին մէջ, զորոնք սակայն քննադատը թուի թէ կ՚անգիտանայ կամ ըստ օրինի չէ ըմբռնած». Ոչ թէ կ՚անգիտանանք կամ չենք ըմբռնած, այլ չենք գտած և չկան. «Զենք զարմանար», կը յաւելու, «երբ Հնդեւրոպական լեզուին գոյութեան համար կ՚ըսէ թէ ստուգիւ չգիտցուիր. Ստուգութեամբ ինք ալ կը գիտնար, եթէ լեզուաքննի ըլլար անձամբ, կամ, գոնէ հասկնալով կարդացած ըլլար հռչակաւոր լեզուագիտաց գեղեցիկ մատեաններն, և այն ատեն այսպիսի խոլոտ վճիռ չէր արձակեր. բայց քանի որ այդ նկատմամբ տակաւին չունի տեղեկութիւն, յանցաւոր է միշտ դատաւոր կանգնելով այնպիսի դատի մը որ իւր ձեռնհասութենէն վեր է». Այս, ինչպէս ըսինք, փախուստ է և ոչ պատասխան. Ասոր կ՚ըսուի խնդիրը խեղել և ոչ լուծել. Ըսել, «Զես կարդացած», «Զես հասկցած», «Եթէ կարդայիր, կը հասկնայիր», ըսել է «Պատասխան չունիմ». Կուտայ սակայն պատասխան մը զոր ի ստորեւ պիտի դնենք, բայց դնենք նախ մեր պատասխանը. Լեզուաքննին ըլլալու մասին կ՚ըսենք թէ, եթէ մեծաբան վարդապետը կը կարծէ թէ լեզուաքննին է, վասն զի երեւելի լեզուաբանից, Պոբի, Մաքսմիլլէրի, Հուիթնէյի և այլոց ոմանց գրուածներուն ծանօթ է, մենք ևս չենք անծանօթ նոցա. Հասկնալով կարդալու մասին կ՚ըսենք թէ շատ լաւ հասկցած ենք լեզուաբանից ոչ հետազօտութիւնները միայն, այլ և մակաբերութիւնները. Իրաւամբ ըսինք Հնդեւրոպական նախալեզուի գոյութեան համար թէ ստուգիւ գիտցուած չէ, վասն զի այս, ինչպէս նաև Հնդեւրոպական ազգաց բնագաւառին խնդիրը, լոկ հետաքրքրական խնդիրներ են որ անուղղակի կերպով միայն կը վերաբերին բուն լեզուաբանութեան իբրեւ ուսումն, և զորս գիտուններէն ոմանք յուզած են զերար չբռնելով. Ասելունկ որ լեզուագիտութեան նախահայրը կրնայ համարուիլ՝ Հնդեւրոպական լեզուաց հետ նաև Սեմական և Դուրանեան լեզուները կը հաւատար միևնոյն աղբիւրէ ծագած. Պոբ, աւելի նշանաւոր հայր լեզուաբանութեան, իւր հետազօտութեան բուն նպատակէն դուրս համարեցաւ այնպիսի խնդիրներ, ինչպէս մեր պատուելին ևս կը վկայէ թէ Պոբ «(Հնդեւրոպական կոչուած) լեզուներն համեմատելով իրենց նախամօր գոյութիւնն հետեւցունելու չաշխատիր.» Եղան լեզուաբաններ որ քոյր, աւելի ճշգիւ համացեղ (congénère) անուանեալ լեզուներէն դուրս ուրոյն մայր չճանչցան, այլ Սանսքրիտ լեզուին համար ըսին թէ է մայր միւսներուն. Եղան ևս որ ըսին թէ քոյր կամ համացեղ լեզուաց մէջ տեսնուած նոյն կամ նման բառերուն համար չկրնար բացարձակապէս ըսուիլ թէ մի և նոյն աղբիւրէ եկած են, այլ այն ազգերէն գէթ ոմանց համար կան պատճառներ թէ իրարմէ առած են. Նոյնպէս Հնդեւրոպական բնագաւառին վրայ գիտունք չեն միաբան. Թէպէտ ընդհանուր կարծիքը կը դնէ յԱսիա Հնդեւրոպական ազգաց բնիկ երկիրը, տեղւոյն վրայ գիտունք չեն միաբան. Ըստ ոմանց այն երկիրն է Բակտրիա, ուստի Նախալեզուն կամ հնագոյն լեզուն լինի Զանդիկն. Ըստ այլոց է Հիմալայա գօտւոյն հիւսիսային արեւմտեան ստորոտը, և ըստ այսմ Նախալեզուն լինի Սանսքրիտն. Դարձեալ ըստ այլոց հիւսիսային Ասիոյ արեւելեան մասն որ անծանօթ է, և ըստ այսմ Նախալեզուն լինի խառնեալ կամ կորուսեալ Չինական կամ Դուրանական ճիւղին մէջ. Ոմանք կամին այն բնագաւառը խնդրել մեր հնագոյն երկրին Արարատայ մէջ. Եղան և կան տակաւին կարծողք թէ այն երկիրն էր Միջին Գերմանիա. Նոյնչափ տարբերութիւնք կարծեաց կը տիրեն գիտնոց մէջ Հնդեւրոպական լեզուաց բաժանման վրայ. Այս համառօտ պատմական տեսութենէն յայտնի է ուրեմն թէ ունէինք իրաւունս ըսելու թէ Հնդեւրոպական լեզուաց նախամօր գոյութեան, ինչպէս նաև այն լեզուաց բնագաւառի խնդիրներն լոկ հետաքրքրական և ենթադրական են. Գիտունք այսպիսի խնդիրներ կը յուզեն, և իւրաքանչիւր կը հանէ իւր հետազօտութիւններէն աւելի կամ նուազ հաւանական արդիւնք, առանց կարենալու մեր վրայ պարտք դնել այն հետեւութիւններն իբրեւ բացարձակ ստոյգ և ապացուցեալ ընդունելու. Մեր բարեկամը զարմանալով թէ ուրոյն Հնդեւրոպական լեզուի գոյութեան համար ըսինք. «Ստուգիւ գիտցուած չէ», կ՚ըսէ, «ստուգութեամբ ինք ալ կը գիտնար, եթէ լեզուաքննի ըլլար, կամ գոնէ հասկնալով կարդացած ըլլար հռչակաւոր լեզուագիտաց գեղեցիկ մատեաններն, և այն ատեն այնպիսի խոլոտ վճիռ չէր արձակեր.» Մենք ընդհակառակն աւելի իրաւամբ կ՚ըսենք թէ, եթէ լեզուաքննի չ՚ըլլայինք և հռչակաւոր լեզուագիտաց գեղեցիկ մատեանները կարդացած չ՚ըլլայինք, պիտի չգիտնայինք թէ ուրոյն Նախալեզուի գոյութեան խնդիրը և անոր նման խնդիրներ ստուգիւ գիտցուած չեն, քանզի պիտի չգիտնայինք այն հռչակաւոր լեզուագիտաց գեղեցիկ մատեաններուն հակասութիւնները.

Գանք այժմ մեր պատուական հակառակորդին պատասխանին որոյ համար ըսինք թէ պիտի դնենք ի ստորեւ. «Նոյն (Նախալեզուի) գոյութեան համար կ՚ըսենք թէ», կ՚ըսէ, «այնչափ ստոյգ է, որչափ մօր մը որ դուստրներ ծնած է. վասն զի անմայր դուստր ոչ ոք կրնայ ըմբռնել.» Արդարեւ դուստրներէ կը հետեւի մօր գոյութիւնը, բայց նախ ապացուցանելու է թէ դուստր ըսուածներն համամայր դստերք են. Զայս կը ցուցնէ մեր Պատուելին այսպէս. «Թէ Հնդեւրոպական ծանօթ լեզուները դուստր միայն են նախամօր մը կամ իրարու քոյր միայն՝ յայտնի է իրենց նմանութենէն ու տարբերութենէն. Որովհետեւ նման են՝ դուստր են ու քոյր. իսկ մայր չեն՝ որովհետեւ տարբեր են իրարմէ.» Գեղեցիկ տրամաբանութիւն. Երկու կամ աւելի անձանց ո՛չ նմանութենէն կը հետեւի բացարձակապէս թէ քոյր են, և ո՛չ տարբերութենէն կը հետեւի թէ անոնց մէն միւսներուն մայր չէ. Միթէ նմանութիւն և տարբերութիւն չէ՞ր տեսնուէր, եթէ այն լեզուաց մէն լինէր նախնական (և զայս կը նշանակէ մայր բառը), և միացեալներն այն միջէն լինէին բղխեալ, և կամ, առած լինէր մէն միւսմէն, ինչպէս կ՚ըսեն իսկ լեզուագէտներէն ոմանք՝ տեսնելով որ նոյն կամ նման բառք ամենուն մէջ միանգամայն չեն գտնուիր, այլ ոմանց մէջ տեսնուածներն ուրիշներուն մէջ չկան.

Հոս մեր խորագէտ լեզուաբանն, ինչպէս կ՚երեւի, զգալով իւր փաստին տկարութիւնը, մեղմով իմն կը փոխէ խնդիրը. Դիտել արժան է որ մեր առարկութիւնը ծանօթ եզրներէ հետեւութիւն հանելու դէմ չէ, այլ անծանօթներէ. Մեր բարեկամը կը ջանայ օրինակով հաստատել առաջինը որ մեր խնդրէն դուրս է, և ո՛չ երկրորդը որ բուն խնդրոյն կէտն է. Այլով բանիւ, կը ջանայ ընդունել տալ մեզ ինչ որ մենք արդէն կ՚ընդունինք, և ոչ՝ ինչ որ կ՚ուրանանք. Ըսելով, «Ըսածնիս մեկնենք օրինակաւ,» կը դնէ երկայն վարդապետութիւն մը զոր ստիպեալ ենք առնուլ հոս բառ առ բառ. «Երբ հյ. հայր, յն. πατήρ, լտ. pater, գոթ. fadar, և նպ. պաթար. կամ հյ. քոյր, հնդ. սվասար, զնդ. քանհար; նպ. խահար, լտ. soror, գոթ. suister, սլ. սեստրա. կամ հյ. եղբայր (բղայր), նպ. բըրատար, լտ. frater, գոթ. brotar. կամ հյ. հինգ, յն. πέντε, լտ. quinqu, գոթ. fimf, հնդ. պանճան, ևայլն և այլն, կը տեսնենք, կը ստիպուինք առանց իրական նմանութենէն խոստովանելու թէ ազգական են իրարու, [illegible] (.´), առեւտրական կամ ուրիշ յարաբերութիւն հոս [illegible] (.´), այսինքն [illegible] (.´). Սակայն այդ և այդպիսի բազմաթիւ բառերն, որովհետեւ տառական զգալի աննմանութիւն կամ տարբերութիւն ալ վրանին կը կրեն, ոչ ոք մտացի զանոնք ամէնն ալ կրնայ մայր դնել. անոնցմէ մէկը կամ միւսը կրնայ մայր ձեւը պահած, բայց նաեւ ամէնն ալ կրնան կորսնցուցած ըլլալ. Արդ լեզուաքննին գիտնոյն պաշտօնն է՝ իւրաքանչիւր դուստր կամ քոյր լեզուին եթէ՛ ձայնաւորներուն և եթէ՛ բաղաձայններուն յատկութիւնները կամ ասոնց կրած փոփոխութիւններն ըստ օրինի ուսումնասիրելէն ետեւ՝ անոնց համեմատութեան միջնորդութեամբ պահուած կամ կորսուած մայր [illegible] որոշել կամ երեւան հանել. Իրաւ է այս գործողութիւնն երբեմն շատ դժուարին է, երբ մանաւանդ դուստր [illegible] մեծապէս այլայլած են. սակայն ստոյգ է նաև որ բաւական յաճախ դիպուածներու մէջ կատարեալ գիտնական ապահովութեամբ կարելի է բոլորովին կորսուած մայր [illegible] իսկ ցուցնել. Այսպէս վերագոյն յառաջ բերուած օրինակներուն մէջ՝ պատար (հայր), բհրատար (եղբայր), սվասար (քոյր), պանկան (հինգ) իբրեւ նախամայր [illegible] այնչափ ստուգութիւն ունին, որչափ այլ ճշգրիտ գիտութեանց ճշմարտութիւններն. Այս [illegible] են միայն մայրերն, որոնք տակաւ իրենց նախնական մայրենի կերպարանքն այլայլելով՝ յառաջ եկած են միւս զանազան ձեւերն, զորս իբրեւ դուստր նշանակելու լիուլի իրաւունք ունինք. Այս ճամբով ահա համեմատող լեզուագէտն՝ ընդհանրապէս հաստատուն քայլերով կը յառաջանայ և [illegible] (!) և թէ ամենահին վիճակը կ՚ապացուցանէ. Լեզուաքննին գիտնոյն այն ընթացքն յոռի շրջան մը չէ կամ նոյնը նոյնով ցուցընել և ոչ անծանօթէն ծանօթներ հանել (որ ըստ ինքեան անիմաստ խօսք մըն է), ինչպէս կը վճռէ մեր իմաստաւէր քննադատը, այլ ծանօթներէն անծանօթ հանել, որ մարդկային համեմատող խորհողութեան առաւելութիւններէն մէկն է. Կենդանի լեզուաց միջոցաւ կենդանութենէ զրկուած մօր գոյութիւնը կ՚ապացուցանենք. Ծանօթ են դստերք, մայրն է անծանօթ.»

Թողլով սխալ վճիռները զորս համառօտութեան աղագաւ ակնարկեցինք միայն զարմացական նշանով, կ՚ըսենք նախ թէ այս աւելորդ և անպէտ բացատրութեան մէջ որ Նախալեզուին գոյութիւնը պիտի ցուցնէր՝ լեզու բառը կը վերնայ և կը մտնէ [illegible] բառը, «մայր ձեւ,» «կորսուած մայր ձեւ,» «նախամայր ձեւեր». Երկրորդ, ինչպէս ըսինք, գիտութեամբ թէ յանդգնաբար, չենք գիտեր, խնդիրը, կամ մեր առարկութեան նիւթը, կը փոխուի. Այլ է երկու կամ աւելի լեզուաց, և կամ մի և նոյն լեզուի այլ և այլ բառերն իրարու հետ համեմատելով, անոնց ձայնի մերձաւորութենէն և նշանակութեան նոյնութենէն կամ նմանութենէն հետեւցունել թէ անոնք մի և նոյն են՝ ձեւով միայն տարբեր, ա՛յլ է, կ՚ըսենք, այս, և ա՛յլ է ծանօթ բառ մը անծանօթ արմատի մը հետ համեմատելով ըսել թէ ծանօթ բառն այն անծանօթ արմատէն է, արծանօթ լեզուէն է. Ցոյց մեզ Նախալեզուն որ գտնենք արմատը. Նախալեզուն չկայ, ապա արմատն ևս չկայ. Թէպէտ եզրներուն մէն, բառը, կայ. Ինչը կը բաղդատուի ընչի, և ոչ ոչընչի հետ. Եթէ ինչը բաղդատուի ոչնչի հետ, հետեւութիւնը լինի ոչինչ, ըսել կ՚ուզենք հետեւութիւն չըլլար. Անօգուտ և խաբէական է ըսել թէ Նախալեզուն, ուստի և արմատն, չէ ոչինչ, այլ է ինչ, քան զի այլեւայլ լեզուաց բառերուն համեմատութենէն գտած ենք այն լեզուն, հետեւապէս արմատը. Այլեւայլ լեզուաց բառերուն համեմատութենէն կը հետեւի նոցա ազգականութիւնը կամ մերձաւորութիւնը, և ոչ նոր լեզու կամ արմատ. Զորօրինակ, Հյ. գաւազան և Պրս. կէվզէն, կամ Հյ. գազան և Պրս. կէզէն բառերուն համեմատութենէն կը հետեւի նոցա ազգականութիւնը, բայց ոչ նոցա մայրը կամ արմատը. Այս վերջինը գտնելու համար բոլորովին նոր և տարբեր գործածութիւն մը հարկաւոր է, այսինքն քննել և տեսնել թէ այն բառերուն ո՛րը երկու լեզուաց միոյն մէջ մեկնութիւն կամ ստուգաբանութիւն ունի, և այս գործողութեան կ՚ըսուի [illegible] (analyse) և ոչ համեմատութիւն. Արդ, որովհետեւ այս գործողութեամբ կը գտնեմ որ կէվզէն պարսկերէնի մէջ կը նշանակէ կով խթող կամ վարող, և կէզէն դարձեալ նոյն լեզուին մէջ կը նշանակէ խածանող, ոչ միայն այն բառերուն արմատները կը գտնեմ, այլ և կ՚ըսեմ թէ նոցա նախնական ձեւը պարսկերէնի մէջ է.

Համեմատութեան առաջին կերպն, այն զոր մենք կ՚ընդունինք իբրեւ մի միայն կերպ համեմատութեան, է բուն համեմատութիւն, քանզի ծանօթ եզրներ կը բաղդատուին, և մեր բարեկամին օրինակները, πατήρ, pater, փէտէր, եւն, այս կարգէն են. Մեր առարկութիւնն է համեմատութեան երկրորդ կերպին դէմ որ չէ համեմատութիւն, և զոր կը պաշտպանէ մեր լեզուաբանը, թէպէտ օրինակները զորս կը բերէ՝ չեն ապացուցաներ զայն, այլ առաջին կերպը որ մեր խնդրէն դուրս է. Համեմատութիւն այն է ուր բաղդատութեան եզերք են ծանօթ և ապացուցեալ, այսպիսի համեմատութենէ միայն հանուած հետեւութիւններն կարէ լինել ուղիղ. Այսպիսի է գաւազան և գազան բառերուն օրինակը զոր քիչ մը յառաջ յիշեցինք, և կամ բուն իսկ մեր բառերը, [illegible], համեմատելով կը հետեւցունենք մեծ հաւանականութեամբ թէ այն բառերը նոյն են, կը տարբերին ըստ հնչման, և այս տարբերութիւնն առած են միևնոյն գաղափարի տարբեր գոյները (nuance) ցուցնելու համար.

Համեմատութեան միւս կերպն բոլորովին անիմանալի է մեզ. Հայերէն [illegible] (տիքիշ), [illegible] (կարողութիւն), [illegible] բառերն կորուսեալ, լաւ ևս ասել՝ երեւակայեալ լեզուի մը gar արմատին, կամ, [illegible] բառը նոյն լեզուին mar արմատին, և կամ [illegible] բառերը çru երեւակայեալ արմատի մը հետ համեմատելէ ի՛նչ ստոյգ հետեւութիւն կրնայ ելլել. չենք հասկնար համեմատութիւն մը՝ ուր եզրներուն մէն ծանօթ և ապացուցեալ է, իսկ միւս եզրն՝ անծանօթ. Կերը, կուլը, կորը, ծերը, ծիւրը, մահը, մեղքը, մամուլը, դարմելը, պարսաւելը գիտենք և կը ճանչնանք, կորուսեալ Նախալեզուն եւ անոր արմատներն gar, mar, çru, ո՛չ գիտենք, ո՛չ կը ճանչնանք, և ոչ կրնանք ճանչնալ. Մեր լեզուաբանին բոլոր ստուգաբանութիւններն այս մեթոտով են. (Կարդա ուշով Հնդ. Նախալեզուին Ժ.—ԺԴ. գլուխները.) Լեզուագէտ պատուելին այս տեսակ համեմատութիւն կ՚իմանայ երբ կ՚ըսէ. «Համեմատական լեզուագիտութիւն,» «լեզուաբանական պատրաստութիւն,» եւ իւր այս մեթոտին վրայ այնչափ յարգ ունի, որ անկէ դուրս որ և իցէ ստուգաբանութիւն կը համարի ապօրինաւոր. Այս երկու կերպ համեմատութեանց ո՛րն է լեզուաքննական, և ո՛րը՝ բաբելոնական. ո՛րն է իրական, և ո՛րը երեւակայական. ո՛րը լոյս կը սփռէ հայերէնի բազմարուեստ կազմութեան վրայ և ունի գործնական օգուտ հայրենագիտին, չէ դժուարին տեսնել. չէ դժուարին տեսնել նաեւ թէ Ցանձնաժողովն Նախալեզուին քննութիւնը մեզ յանձնելով՝ անձեռնհաս, տգէտ, սուտակապատ, չհախնդիր, ճշմարտութիւնը ստութեան զոհող անձի՞ մը յանձնեց. և մենք ըսելով այն անմահ գործին համար թէ «չէ ապացուցական,» եւ «չսփռեր նոր լոյս հայերէնի բազմարուեստ կազմութեան վրայ,» անիրա՞ւ դատաստան ըրինք. Գիտենք, Վեր. Տէրվիշեան հոս Եւրոպացի լեզուագիտաց ոմանց հեղինակութիւնը (autorité) կրնայ հանել մեր առջեւ, նաեւ ըսել թէ իւր գործը [illegible] է. Մենք այն Եւրոպացի լեզուագէտներն յարգելով հանդերձ, ունինք կատարեալ իրաւունք և պատճառ մեր ժխտելու ստուգաբանութեան այն մեթոտը. Ցայսմ կրնանք հետեւիլ Րընանի, որ երեւելի գիտնոց ոմանց, ինչպէս Օբէրդի, Րօլինսոնի, բեւեռագիրներ կարդալու եղանակը չգտնելով գոհացուցիչ, հանդերձ մեծարանօք այն գիտնոց անձին եւ արժանեաց, կը հրաժարի ընդունել նոցա աշխատութեան արդիւնքը. Համեմատական ապացուցութեան անեղծ սկզբունքը մեզի համար անհամեմատ առաւել է քան որ և իցէ գիտնոյ մեթոտ. Գալով [illegible] անուան, մենք այս բառին խրտուիլակէն [illegible] չենք վախնար. մեր ականջները սովորած են լսել մեծ մեծ բառեր իմաստէ զուրկ.

Ծերունի քահանային «Ստուգաբան բառարանին», կամ Տէրվիշեանի բառերով, «Բաբելոնական բառարանին», կամ դարձեալ ըստ վճռոյ նորա, «մամլոյ տակ հեծեծող չարալլուկ կրկնամեռիկ երկասիրութեան,» «որ երբեմն համեմատական լեզուաքննութեան (իմա՝ Տէրվիշեանի համեմատական լեզուաքննութեան) արդար ու սաստիկ հալուածներուն տակ (risum teneatis amici,) ինկաւ չնչացաւ,» եւ այս անգամ որ «կը պատրաստուի դարձեալ հրապարակ ելլել,» «դատապարտութեան վերջին վճիռն ալ պիտի լսէ,» այս անիծեալ բառարանին, կ՚ըսենք, ստուգաբանութիւններն համեմատութեան առաջին կերպովն են. Մեծանուն լեզուաբան, սուր փիլիսոփայ, քաջ վիճաբանող Տէրվիշեան վերապատուելին զիւր թեղանիս ի վեր պարզելով պատրաստուած կը կենայ իսպառ կործանել այն երկասիրութիւնն, և զիւրն կանգնել միանշենապէս. Նուիւր տրամաբանական սկզբան հետ է. «Խիստ է քեզ ընդդէմ խթանի աքացել.» Կրնանք յիշեցունել նմա նաեւ հայ պատմագրին առածը. «Ասա գլխոյ արկեր զգաղիւ, բայց թէ ժողովել կարիցես, մեծ զարմանք իցեն.» Լաւ կ՚ընէր մեր քաջ գերմանագէտ պատուելին, եթէ երթար իւր գերմանացի լեզուաքննիններուն որ հայերէն բնաւ չեն գիտեր, յայտնել նոցա իւր ընդարձակ աշխարհակալութիւններն հայերէն լեզուին ստուգաբանութեան մէջ. ի՛նչ մեծամեծ կայթերով պիտի ընդունուէր արդեօք. Beatus monoculus in terra coecorum.

Թէ հայկական լեզուիս յօրինուածին մէջ արուեստագիտութիւն կա՞յ թէ չկայ, այս խնդիրն որ տարբեր է մեր առաջիկայ նիւթէն, և է լոկ հետաքրքրական, թէպէտ ոչինչ ընդհատ կարեւոր, կը թողունք առ այժմ, բաւական համարելով ինչ որ ըսինք մեր առաջիկայ նիւթին վրայ. «Այսուհետեւ աշխատ ոք զմեզ մի արասցէ.» Հաւասարներու հետ խօսինք.

Ա. Մ. ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

ԱԶԴ

ԲՈՊԻՐՈԹ-ԳՈԼԷՃ

Վարժարանիս նոր Տարեշրջանը կ՚սկսի Սեպտեմբեր 3 15ին. Գիշերօթիկք կը վճարեն տարեկան 44 ոսկի օսմ., իսկ ցերեկեայ աշակերտք՝ 10 ոսկի օսմ.: Աւելի տեղեկութեանց համար պէտք է դիմել ի վարժարանն՝ ի Ռումէլի-Հիսար: 1076

ԱԶԴ

Գ. Տ. Ծանէթօյի դրամատունն ի Ղալաթիա կը ծանուցանէ հասարակութեան թէ յառաջիկայ հինգշաբթի և ուրբաթ 22 և 23 սեպտեմբեր տեղի պիտի ունենայ Պրունզվիքի մեծ-դքսութեան չահուէտ Լօդըրին 4րդ վիճակահանութիւնը:

Մէկ ութերորդ տոմսին գինն 70 ղրշ. մէկ չորրորդ տոմսին գինն է 140 ղրշ.:

Հոկտեմբեր 1ին (Ն. Տ.) տեղի պիտի ունենայ Աբգունի փողերանոցին մէջ Ռումէլիի երկաթուղեաց արժէթղթոց վիճակահանութիւնը:

500 թիւեր անպատճառ պիտի շահին:

Մեծ բաժին 300000 ֆրանք:

Ամբողջ տոմսին գինն է 5 ղրշ. կէս տոմսինը 2, քառորդ տոմսինը 2:

50 տոմսի ի միասին ի միասին մէկ հինգերորդին իրաւունք ունեցող տոմսին գինն է 60 ղրշ. 25 ինը՝ 30 ղրշ. 10 ինը՝ 12 ղրշ. 5 ինը՝ 6 ղրշ.:

Այս տոմսերէն ունենալ փափաքող անձինք պարտին ժամանակին դիմել դրամատունս դրասենեակը: Գաւառներէն եկած յանձնարարութիւնք փութով կը կատարուին: 1070

3—5 Ժ. Տ. ԾԱՆԷԹՕ

ՋԻՈՒ ՊԱՅՏ ԿԱԿՈՒՂ ՊՈՂՊԱՏԷ

Կատարելութենէն արտօնեալ են (S. G. D. G.) և սովորական պայտերէն երկու անգամ աւելի աժան և դիմացկուն են. Կը գտնուին Պ. Տիմքոֆի գործարանը, Նուրը-Օսմանիէի մօտ, Պոլիս: 4—5

1114

ՕԳՏԱԿԱՐ ԴԵՂ ՄԸ

ՎԱՆ ՍԱԽՐՋԻ. յօդացաւի մէջքի ցաւի՝ թեւի և ոտքի ջղերու միակ դարման, որոյ օգտակարութեանը կը վկայեն հազարաւոր անձինք որք գործածած են զայն. կը ծախուի մեծ և փոքր քանակութեամբ, Պոլիս՝ մահմուտ փաշայի վերն, Եարըմ խանի դէմ՝ սեղանաւոր և ջրավաճառ Սէմէրճեան Եղբարց խանութը՝ Թիւ 206:

1109 6—26

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Ինչաաթը ասկէրիյէ լազըմէսի իչիւն մէվգըի միւնագասայա գօնուլան գըրգ պին ատէտ Մարսիլեանըն Ուխչաւ ֆապրիգասը մաամուլաթը Թավա վէ մահիյէթը քիրէմիտինին իլուլըն տօգուզունճը չարշէնպէհ կիւնիւ գարարը գաթիսի վէ իրթէսի կիւնիւ եւվալէ պէշ թէնզիլաթը իճրա օլունաճաղընտան, թալիպ օլանլարըն իսթիհգամ վէ ինչաաթ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր.

7 իլուլ 1887 1100

Նո. 6 3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Զախիրէա խաթթընտա պուլունան ճիւնուտը ճէնապը Մուլիքեանէ նան Թայինաթընըն Թաչհիլիսինէ Թալիպ օլանլարըն իլուլը բումինին օն իքինճի ճումա իրթէսի կիւնիւնէ գատար մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթը ումումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր.

7 իլուլ 1887 1201

Նո. 7 3—3

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 531

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԵՒ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ · **ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ** Անգլ. Ոսկի 3,000,000. **ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ** 5,978,946 **ՀԱՍՈՅԹ** 1885 **ՏԱՐՒՈՅ** 1,788964

ՆՈՐԹՀԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ · **ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ** Անգլ. Ոսկի 3,000,000. **ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ** 3,131,348 **ՀԱՍՈՅԹ** 1885 **ՏԱՐՒՈՅ** 898,072

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուած փոխնին 15,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 · **ՄԱՐԻԹԱՅՄ** · **ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ** Անգլ. Ոսկի 120,597

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գոմիսիոն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ՆՈՐ ԴԱՐՄԱՆ
ԸՆԴԴԷՄ ՊՆԴՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐԻՒՆԵՐԹՈՒԹԵԱՆ
ՄԱՔՐՈՂԱԿԱՆ ԴԵՂ ՏՐ. ՈՒԱԴՄԱՆԻ

Շատ քիչ դեղեր կրնան իրենց յաջողութիւնն հաստատել բժշկական այսքան բարձր անուններով, որպէս են. բրոֆ. Տր. Փոն ԼԱՅԴԸՐ, բժիշկ Գերմանիոյ կայսեր, բրոֆ. Փոն ՎԷՍՏՓԱԼ, բրոֆ. ՇՎԱՅՆԻՆԿԵՐ ի Պերլին, բրոֆ. Փոն ՍՔԱՆՑՕՆԻ ի Վիւրձպուրկ, բրոֆ. Փոն ՆԻՒՍՊԱՈՒՄ ի Միւնիխ են են.

Այս վերջինը կը գրէ ինձ, իւր հիւանդանոցին մէջ փորձելէ յետոյ.

«Խնդրեմ տեղեկութիւն տուէք ինձ թէ ո՞ւր դիմելու եմ այս ըքանչելի դեղէն գնելու համար»։

Վիէննայի Բժշկական Մամուլը կ'ըսէ (1 մարտ 1885).

Տր. Ռուադմանի Մաքրողականը արժանի է մեծ բժշկաց բազմաթիւ յանձնարարութեանց։

Այս Մաքրողական միակ ապահով դեղն է ընդդէմ Պնդութեան։

Մէկ մասնոցի պարունակութեամբ դեղ եթէ ներքսարկես սրբանին մէջ, անմիջապէս արտաքնոց կ'երթաս։ Եթէ ազդեցութիւնը շատ զօրեղ կամ արագ է, կարելի է խառնել հարկ եղածին չափ ջուր, որպէս զի կանոնաւորապէս ընէ փորը։

Մանկանց համար Ջրախառն Մաքրողականը կը բաւէ սովորաբար։

Մանկանց վտանգաւոր Թանչքին առաջքն առնլու լաւագոյն դարմանն է օրն երկու անգամ հանել փորը։

Արիւներթութեան. Սրբանին մէջ կը խոթեն քիչ մը բամբակ որ թաթխուած լինի Ջրախառն Մաքրողականի մէջ (ամբողջ ժամ մը, օրը երկու անգամ)։

Համաճարակ հիւանդութեանց, Թիֆոի, Քոլերայի եւն ատեն, մարդ զգուշանալու է ներքին դեղերէ։ Եթէ փորն օրը երկու անգամ ընէ, լաւագոյն դարմանն է ժամանակ չտալու համար միքրոպներուն որ ծաւալին։

Արտաքին հիւանդութեանց. Ներքսարկութիւն մ'ընել ճաշէ յետոյ։

Բոլոր ստամոքսային զօրաւոր ցաւ, կաթուած, փսխում, ստամոքսի ցաւ, խիթ, շնչահեղձութիւն, փորին անմիջապէս ընելը մեծ օգուտ կ'ընէ։ Շատ առատ ճաշէ մը յետոյ մարդ ինքզինքը կը գտնէ ներքսարկութեամբ մը և շատ անգամ վտանգաւոր անմարսութեան մը առաջքը կ'առնու. ուղեւորութենէ առաջ և ուղեւորութեան միջոցին, մի' մոռնաք այս հանգիստ դեղը։

Նա որ գիտէ մաքրողական ներքին դեղերու շատ գործածութեան հետեւանքներն և մեծ քանակութեամբ ջուր ներս առնլով յառաջ եկած աղիտաբեր արդիւնքները, ինչպէս են ընդարմացում մեծ աղեաց, պնդութիւն, արիւներթութիւն, պիտի ընտրէ միշտ այս Նոր դեղն, որ ազդեցութիւնը նոյն կը մնայ քանի մը տարի վերջն իսկ։

Դեղատանց մէջ կը ծախուի.

1 ամբողջ շիշ	1	մէճիտիէ
1/2 շիշ	1/2	»
1/4 »	1/4	»
Գրեխը	1/2	մէճիտիէ

Գործարանին նշանն է գրեխ մը և անունն էտիքէտներուն և շիշերուն վրայ։

ՏՐ. ՈՒԱԴՄԱՆՆ

Մասնագէտ որովայնի խօթութեանց և կանանց հիւանդութեանց

Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ համար միակ կեդրոնատեղին է Տր. Շմիտէկ, յԱդրիանուպոլիս.— ի Կ. Պոլիս կը ծախուի Պ. Գասդոբիտէսի դեղարանն, Քարաքէօյ թիւ 5 և ի Դեղագործական Մթերանոցն, Մեծ փողոց Ղալաթիոյ, 35, Կայսրական Պէշիքթաշի Թըրամուէյին։

Ծան. Մաքսադրիլի դատարանն 3000 Ֆրանքի տուգանաց և դատին ծախուց դատապարտեց Պրուինման և Գոնդանդէն խմբագիրներն, այս դեղին դէմ գրած լինելնուն համար։ Պոււա-լը-Տիւքի վերաքննիչ ատեանը բոլորովին հաստատեց այս վճիռը։ (12 մայիս 1885)։ 979

ՖՐԱՆՔՕ–ՀՕՆԿՐՈՒԱՁ
ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Ի ՊԻՒՏԱՓԷՍԹ
ՀԱՆԴԵՐՁ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Արտօնեալ դրամագլուխ	20,000,000
Գանձեալ »	10,000,000
Մահուան արկածից դէմ պահեստի	12,000,000

Արեւելից Տնօրէն. Մ. Լօմէն Բարաբօր
» լիազօր գործակալ և քննիչ. Մ. Նազարէթ Նազըքեան

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳԼԽԱՒՈՐ ՔԱՂԱՔԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ

Տեարք Պալեօղեան և Պալըքճեան Զմիւռնիա. Տամճեան և Գասպարեան Ատանա. Գ. և Ս. Սեմթեան Հալէպ. Բ. Շէրեֆետտին և Տէրուննեան Ատալիա և Սպարթա. Սիմէօն Տէյլէրճէնեի օղլու Քօնեա, են են.

Ֆրանքօ-Հունգարական կենաց անունով ընկերութիւնը խիստ դիւրամատչելի պայմաններով մահուան դէմ ապահովութիւններ կ'ընդունի, նոյնպէս փոքր աղայոց և աղջկանց ի չափահասութեան վճարելի պայմանաւ։

Աւելորդ կը համարիմք ըսել թէ ամէն ընտանեաց և զաւակաց տէր անձանց իբր նուիրական պարտականութիւն մ'է տարեկան փոքրիկ զոհողութեամբ մը իւր կեանքն և իւր զաւակաց ապագան ապահովել. կամ ի ծերութեան օրերու և կամ յետ մահու իւր սիրելի կինն և զաւակունքը, աղքատութեան սոսկալի ճիրաններէն հեռի պահելու համար ուստի արգոյ հասարակութեան լուրջ ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք Ֆրանքօ-Հունգարական ընկերութեան չահաւէտ պայմաններուն և վիճակահանութեան մասնաւոր տեսակներուն որ մէն մի տարի Պիւտափէշթի մէջ ի ներկայութեան կայսերական պաշտօնէից տեղի կունենան, մէն մի շահող թիւ 100 անգլիական ոսկի շահելու պայմանաւ։

Աւելի ընդարձակ և կարեւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար պէտք է դիմել առ վարչութիւն։ Ամէն լեզուէ յայտարարութիւնք ձրի կը տրուին։

Գոհութեամբ կը ծանուցանեմք յարգոյ հասարակութեան թէ, ընկերութեանս 1885 յունվար 1էն մինչ 1886 տարւոյն յունվար 1ի ընդհանուր գործողութեանց հաշուեցուցակին, (...) պահեստի գումարին վրայ 2 միլիոն Ֆրանգի պատկառելի գումարի մը յաւելում գոյացած է, որով անցեալ տարւոյն 10 միլիոն պահեստի գումարը ներկային 12 միլիոն է։ 654

ԱԶԴ ԱՌ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՍ

Ապացուցուած է թէ երկրագործական մեքենայից ամենէն կարեւորն այն է, անմխտելի կերպիւ, որ մարդկային թեւին տեղը կը բռնէ, յարդը պատրաստելու և միանգամայն ցորենը ծեծելու համար։ Այսօրինակ ոչ մէկ մեքենայ, որ անխուվ և շոգւով է, դեռ մտցուած չէր ի Թուրքիա։

MARSHALL SONS ET CO.

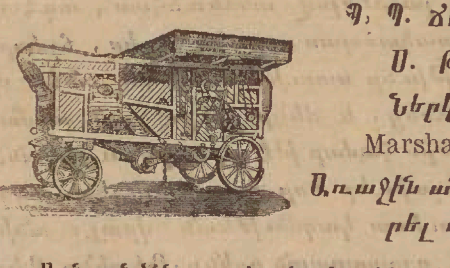

Պ. Գ. ՅՈՎ ԹՈՄԱՍԵԱՆ և Ս. ԹԻՐԻԱՔԵԱՆ
Ներկայացուցիչք
Marshall Sons et Co.
Առաջին անգամ իրենք բերել տուած են։

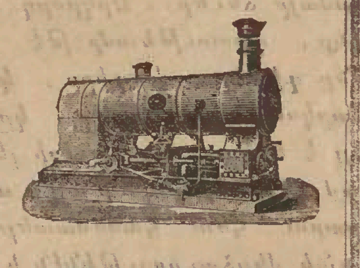

Այն անձինք որ կը փափաքին տեսնել այս մեքենային բանիլը, կը հրաւիրուին դիմել առ գործակատարս, Թօմաճեան խան, Պոլիս, որք պիտի տան հարկ եղած տեղեկութիւնները։ 980 18—26

INJECTION BROU

Առողջապահական, ամենազդու եւ զգուշական.—Որ անմիջապէս կը բուժէ հին և նոր սերմնահոսութիւնները։ 30 տարուան յաջողութիւն.—Կը ծախուի աշխարհիս ամէն լաւ դեղատանց մէջ և ի Բարիզ, Ժ. Ֆէրրէի դեղարանը, 102, Րիշլիէօ փողոց, յաջորդ Պրուի

J. Ferré, 102, Rue Richelieu, Paris 721

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվըրփուլի և Միջերկրեայ ծովու.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճերեան	2500	Ֆավոնեան	3700
Ալզասեան	2500	Ֆլամինեան	3700
Անատոլուզեան	2500	Ֆլավեան	3700
Աթենեան	2500	Իպերեան	5500
Արտաքեան	3700	Իլլիրեան	5500
Գամբրեան	6000	Իտալեան	5500
Գուլկարեան	6000	Լեսպեան	2200
Քասթելեան	800	Լիկուրեան	2500
Սայրէնեան	2000	Լիպան	800
Տուրոյ	700	Օլորթոյ	700
Էճիբշեն	3700	Բերսեան	3800
Ֆաբեան	3700	Վալենսեան	6800
Ֆալերնեան	3700	Վիրճինեան	6800

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԹԷՆ Գործակալ
Թիւ 1, Մէհմէտ Ալի փաշա խան, Ղալաթիա.

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնթէն.
Ճիպրալթար, Գ. Գ. Քարվըր Եղբարք.
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վահման և ընկ.
Մալթա, Ա. Քամիլէրի.
Նիբա, Ս. Վօրօղօպուլօ Որդիք և ընկ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիթօլ և ընկ.
546

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ
Ընդ մէջ Անգլիոյ, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի
ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալպանօ	2,000	Լէբանդօ	4,500
Անճէլօ	3,000	Մարէնկօ	4,300
Արկօ	1,300	Մարսալա	2,500
Պասսանօ	3,500	Միլօ	2,000
Բօրօտինօ	2,200	Նէրօ	2,000
Պրավօ	2,000	Օթէլլօ	5,000
Գեյրօ	2,600	Օրլանտօ	3,000
Գալիբօ	2,500	Օզրանդօ	4,500
Գոմօ	2,100	Օգգօ	2,000
Գադօ	2,000	Բալերմօ	1,200
Գոմօ	2,700	Բալերմօ	3,200
Տիտօ	2,500	Բասզէր	1,700
Տօմինօ	1,800	Քիզօ	2,800
Էրազօ	2,600	Րիալթօ	1,400
Տրադօ	2,600	Րինալտօ	3,200
Ֆալքօն	800	Րօլլօ	3,000
Ֆիտօ	1,700	Րօմանօ	5,500
Ֆլամինկօ	1,600	Րօմէօ	3,500
Կալիլէօ	5,500	Սալերնօ	4,000
Կիդանօ	2,200	Սարֆօ	2,000
Կօզօ	1,800	Սիլվիօ	2,000
Կրօտօ	2,200	Սօրենդօ	4,300
Հանկօ		Թասսօ	1,200
Հերօ	2,000	Թ. Ուիլսըն	3,000
Հիտալկօ	3,000	Թիկէր	1,300
Հիւմպէրթ	1,200	Թօլէտօ	2,800
Ճիօ	2,300	Թրանդօ	3,600
Քէլլօ	2,000	Եէտտօ	4600
Քօմօ	2,200	Զէպրա	3,000
Լեօ	2,000	Զերօ	41,0

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւնք կընծայուի

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ Ֆ. ՀԻԼՏ ԵՒ ՌԻՏՕ Գործակալք
Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միլլէթ խան Ղալաթիա
551

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ
Ն. ԲԱՔԷԼ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիայի և Սեւ ծովու կանոնաւորապէս բանող

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Արմէնի որ սեպտեմբեր 21ին Մարսիլիայէն և սեպտեմբեր 28ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Մինկրէլի որ պիտի մեկնի հոկտեմբեր 3ին։

Ուղղակի և արագ ուղեւորութիւն

Նաւուղեաց, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն ԹԻՆԻՐՕԹԷ ԲԸՊՈՒԼ
Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միլլէթ Մահմուտ փողոց, Թիւ 14
556

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԹԷՅԻ
Կ. ՍԱՎՐՈՒԵԱՆ և Յ. ԽԱՏՈՒԼԵԱՆ ԸՆԿ.

Ընդարձակ առեւտուր դառնալով հետ

Չինէ եւ Ճավայէ ուղղակի բերուած Գերընտիր եւ ամեն տեսակի յարմար թէյեր

ԳՆԵՐ ՉԱՓԱՒՈՐ ԵՒ ՈՐՈՇԵԱԼ

Փորձը ամէն գովեստէ լաւագոյն պիտի հաստատէ հինգ տարիէ ի վեր սոյն վաճառատան ըրած զոհողութիւնքն յաճախորդները գոհացնելու համար։

Պահճէ Գաբու Ճէլալ պէյ խանի դրան կից թիւ 10
1000 22—78

ՏՕՔԹՕՐ ԱՅԷՐԻ
ՉԷՐՐԻ ՓԷՔԹՕՐԱԼԸ

Տօքթօր Այէրի Չէրրի Փէքթօրալն արագապէս կը բուժէ հարբուխները, հազերը, կոկորդի վէրքը, փողոցաւը, բորբոքումն հազագի, բորբոքումն շնչափողի, շնչարգելութիւն եւն։

Այս դեղը հրաշալի կերպիւ կը զօրացնէ տկար թոքերը, կը հանդարտեցնէ թոքային գրգռումները, և կատուոտ հազի և յառաջացեալ թոքախտի համար միակ դարմանն է, որ հզօրապէս կ'ախոփէ ու կը կազդուրէ։

Տր. Այէրի Չէրրի Փէքթօրալն այնքան մեծ համբաւ ստացած է իբրեւ ամենէն հզօրագոյն դարմանն զոր գիտութիւնը ի լոյս ընծայեց, շնորհիւ նորա կոկորդի և թոքային տկարութեանց վերայ ունեցած ուժգին և միօրինակ նուաճող ազդեցութեան է, որով միջնադարեան իւր առաքինութեանց ջատագովն և պաշտպանը կը հանդիսանայ։

Չկայ ամենեւին դեղ մը որ կրնայ այնքան կարեւոր լինել հիւանդին քան զայս, և կամ աւելի արժանիք ունենայ նորա կատարեալ վստահութիւնը գրաւելու։

Չէրրի Փէքթօրալն ընտանեկան գործածութեան համար եղած ուրիշ ամեն դեղերէ գերազանցն է և համեղ. քանզի շատ հաճելի լինելով փոքր տղայք շատ դիւրաւ կ'առնուն։

Գործածութեան եղանակը շիշերուն հետ կը տրուի։ Կեդրոնատեղին է Ս. Մ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ և ԸՆԿԵՐԱՑ Ամերիկեան վաճառատունն, ի Ղալաթիա Կ. Պոլսոյ։ Կը ծախուի նաեւ քաղաքիս մէջ գտնուած դեղագործաց քով։ 581

ՍԻՆԿԷՐԻ
ՃՇՄԱՐԻՏ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅՆԵՐԸ

Կը գտնուին միմիայն ի Պոլիս, Մահմուտ բաշա, 90,—ի Ղալաթա Կլավանի խան, 2,—ի Բերա, Ղալաթա Սէրայի դիմաց.
Ժ. ՆԻՔՏԼԻՆԿԸՐ
Վճարման դիւրութիւն
Զգուշանալ կեղծերէն։ 626

ԲԱՔՍԱՆԻ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրփուլի, Միջերկրականի և Սեւ ծովու կանոնաւորապէս բանող

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	Կլարք
Արարատ	2,500	Ռօճըրս
Աղգաստիա	2,500	Քրուքշէնգս
Լազիստան	2,500	Ռոսեր
Մասսաուս	3,500	Մոռէլ
Ռումելիա	2,800	Ֆօթըրկիլ

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով փոխադրութիւն կ'ընդունի Միջերկրական երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ
536 Գործակալք

Արտօնատէր Ս. ՅԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷԻ
ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱԿԸ
1887 Սեպտեմբեր 1 Երեքշաբթի օրէն սկսեալ մինչև Սեպտեմբեր 30

(Բաց ի կիրակի օրերէն) Եւրոպական եզերքէն կամուրջէ մեկնող շոգենաւուց երթեւեկութեան ժամերը

Ժ. Վ. · Թ.

- »12 — Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյ. Թարապիա Եէնիքէօյ (Եէնիգիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի) 18
- »12 35 Եէնիք. Ըմէն. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպ. (Պէպէքի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի) 20
- »1 — Եէնիմ. Մեզպ. Պէօյ. Քիրէճպ. Թար. Եէնիք. (Եէնիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի) 17
- »1 35 Եէնիք. Ըմէն. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք (Պէպէքի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի). 21
- »2 — Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյ. Թար. Եէնիք. (Եէնիք. պիտի հաղորդակցի) 32
- »2 35 Եէնիք. Ըմէն. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք (Պէպ. պիտի հաղորդակցի) 23
- »3 — Եէնիմ. Մեզպ. Պէօյիւք. Թար. Եէնիք. Ըմէն. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպ. (Պէպէքի շոգ. հետ պիտի հաղորդակցի) 28
- »4 15 Ա. Գավաք Եէնիմ. Մեզ. Պէօյ. Թարպ. Եէնիք. Ըմէն. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիք. 17
- 5 45 Եէնիմ. Մեզ. Պէօյ. Թար. Եէնիք. Ըմէն. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրչ. Օրթ. Պէշիք. 20
- 7 — Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգօզ Բաշապ. Եէնիք. Միրկ. Գանլըճ. Ր. Ա. Հիսար Գանտիլ. Արնվ. Չէնկ. Պէյլէր. Օրթաք. Գուզ. Պէշիք. Իւսկ. 22
- 8 15 Ա. և Ր. Գավ. Եէնիմ. Մեզարպ. Պէօյ. Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար Պէպ. Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք. (ուրբաթ օրերը Ըմէնիա պիտի հանդիպի) 32
- 10 — Մեզարպ. Պէօյ. Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Ր. Հիսար Արնավ. Օրթաք. Պէշ. 33

Անատոլուքաւաղէն կամուրջ եկող շոգենաւուց ժամերը

- »11 45 Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիք. 28
- »12 30 Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիք. 33
- »1 5 Պէպ. Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշիք. Գավ. 22
- »1 40 Արնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք. 2
- »2 20 Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշ. Գավ. 20
- »3 10 Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք. 2
- »4 — Պէպէք Արնվ. Գուր. Օրթ. Պէշ. Գավ. 18
- 9 45 Պէպէքէն ուղղակի կամուրջ 28
- 10 55 Հիսարէն ուղղակի կամուրջ 20
- 11 15 Պէպէքէն ուղղակի կամուրջ 22

Ասիական եզերքէն կամուրջ եկող շոգենաւուց ժամերը

- »11 30 Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզ. Գավ. 21
- »12 — Պէյգօզ Բաշապ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. (Գանտ. պիտի հաղրդ.) 23
- »12 35 Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. 19
- »1 30 Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Պէշիքթաշ 34
- »1 15 Ր. և Ա. Գավ. Պէօյ. Թար. Պէյգօզ Բաշ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. (Գանտ. շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի) 18
- »2 45 Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյ. Գուզկ. 19
- »3 — Մեզպ. Պէօյիւք. Թար. Պէյգօզ Բաշպ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վան. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. 33
- 4 30 Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկիւտար 34
- »4 30 Պէյգ. Բաշպ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզ. Պէշիք. 21
- 8 45 Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգ. Բաշպ. Չուպ. Գանլըճ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Վան. Չէնկ. Պէյլէր. Գուզկ. Իւսկ. 19
- 9 30 Գանտիլլիէն ուղղակի կամուրջ 21
- 10 25 Գանտիլլիէն Չէնկէլքէօյ կամուրջ 23
- 11 — Գուզկունճուքէն ուղղակի կամուրջ (Բացի ուրբաթէ) 21

« Այս նշանները կրող երթեւեկութիւնք սեպտ. 17էն սկսեալ մեկ քառորդ վերջը անցնի պիտի ունենան։

(Բաց ի կիրակի օրերէն) Կամուրջէն Եւրոպական եզերք երթեւեկող շոգենաւուց ժամերը

- »12 45 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թար. Պէօյիւք. Մեզարպ. Եէնիմահալլէ 28
- »1 30 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Ր. Հիսար Պօյաճ. Ըմէն. Եէնիք. Թար. Պէօյ. Մեզարպ. 33
- »2 15 Գավաք. Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Արնավ. Գանտիլ. Ա. և Ր. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Բաշապ. Պէյգ. Թարապ. Պէօյ. Մեզ. Եէնիմ. 22
- »2 30 Պէշիք. Օրթաք. Գուր. Արնավ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Եէնի. Թար. Պէօյ. Մեզ. Եէնիմ. Ր. և Ա. Գավաք 17
- 4 — Պէշիք. Օրթ. Գուրուչ. Արնվ. Պէպէք Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թար. Պէօյ. Մեզ. Եէնիմ. 20
- 5 30 Գավաք. Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք. Ր. Հիսար Պօյաճ. Միրկ. Ըմէն. Եէնիք. Պէյգ. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզր. Եէնիմ. և Գավաքներ 32
- 6 45 Իւսկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկ. Արնվ. Գնտիլ. Ա. և Ր. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյ. 19
- 8 30 Պէշիք. Օրթ. Արնավ. Պէպ. Ր. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Մեզար. Պէօյ. 33
- 10 — Եէնիք. Թարպ. Պէօյ. Մեզպ. Եէնիմ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 9 45ին) 17
- 10 30 Ր. Հիսար Պօյաճ. Միրկ. Ըմէն. Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պէօյի. Մեզար. Եէնիմ. 18
- 11 10 Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մեզարպ. Եէնիմ. 32
- 11 40 Պէպ. Ր. Հիսար Պօյաճ. Միրկ. Ըմէն. Եէնիք. 20

Ամէն ուրբաթ օրեր կամուրջէն շոգենաւ մը ժամ 4 45ին մեկնելով, Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վան. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Չուպ. Բաշպ. Պէյգ. Թար. Պէյիւք. Մեզպ. պիտի երթայ և անտի ժամ 10 30ին մեկնելով յիշեալ նաւամատոյցները հանդիպելով կամուրջ պիտի վերադառնայ։

Կամուրջէն Անատոլուքաւաղ երթեւեկող շոգենաւուց ժամերը

- »1 5 Ուղղակի Արնավուտքէօյ 2
- »1 45 Ուղղակի Պէպէք 20
- »2 35 Ուղղակի Պէպէք 2
- »3 25 Ուղղակի Պէպէք 18
- 9 — Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք 28
- 10 — Պէշիք. Օրթ. Գուրուչ. Արնավ. Պէպ. Ր. Հիսար (Վոսփոր եկող շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի) 20
- 10 30 Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք 22
- 11 5 Գավաք. Պէշիք. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպ. Ր. Հիսար Պօյաճըքէօյ 19
- 11 40 Պէշիք. Օրթ. Գուրու. Արնավ. Պէպ. 21
- 12 5 Պէշիք. Օրթ. Գուրուչ. Արնավտ. 22

Կամուրջէն Ասիական եզերք երթեւեկող շոգենաւուց ժամերը

- »12 20 Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Ա. Հիսար Գանլ. Եէնիք. 21
- »1 15 Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Ա. Հիսար Գանլ. Եէնիք. 23
- »1 15 Ուղղակի Գանտիլլի 18
- »2 15 Ուղղակի Գանտիլլի 19
- »3 — Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Չուպուգ. Բ. պաղճէ Պէյգ. 21
- 3 55 Ուղղակի Գանտիլլի 34
- 8 45 Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլլի 21
- 9 25 Պէշիքթաշ, Գուզկունճ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտիլ. (Գավաքներ գացող շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի) 23
- 10 15 Գանտիլլի Ա. Հիսար Գանլ. Չուպ. Բաշապ. Պէյգ. Թար. Քիրէճպ. Մեզ. Գավաքլար 34
- 10 35 Իւսկ. Գուզկ. (Բացի ուրբաթէ) 21
- 10 40 Պէշիք. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վան. Գանտիլլի Պէպէք (Գանտիլլիի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի) 28
- 11 15 Գանտիլ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Չուպ. Բաշապ. Պէյգ. 23
- 11 45 Գավաք. Գուզ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. 33

Ամէն ուրբաթ իրիկունները ժամ 11ին Մեզարպուրնիէն շոգենաւ մը մեկնելով, Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Միրկ. Ր. Հիսար Արնվ. Օրթ. Պէշիքթաշ հանդիպելով, կամուրջ պիտի երթայ։

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ ԵՐԹԵՒԵԿՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

Իւսկիւտարէն	Կամուրջ	Կամուրջէն	Իւսկիւտար
— —	5 35 Պէշիք	— —	7 5
12 —	6 5	12 20	8 15 Պէշիք
12 30	6 35	12 45 Պէշիք	9 —
1 — Պէշիք	7 5	1 15	9 40
1 30	8 15 Պէշիք	1 50	10 10 Պէշիք
2 5	9 —	2 30	10 35 Գզ.
2 40	9 30	2 50	11 —
3 15 Պէշիք	10 10 Պէշիք	3 35 Պէշիք	11 25
3 20 Ֆէրպօթ	10 40	4 5	11 50
3 45	10 50 Գզ.	4 35	12 5
4 20	11 25	5 10 Պէշիք	12 5 Գզ*
4 30 Ֆէրպօթ	11 40	5 50	
4 50	12 5	6 25 Պէշիք	
5 5 Վոսփոր			

ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐ

Իւսկիւտարէն	Կամուրջ	Կամուրջէն	Իւսկիւտար
12 —	6 5	12 —	7 5
12 30	6 35	12 30 Պէշիք	8 15 Պէշիք
1 5 Պէշիք	7 5	1 5	8 45
1 35	8 15 Պէշիք	1 35	9 15
2 5	8 45	2 —	9 45
2 35	9 15	2 25	10 10 Պէշիք
3 15 Պէշիք	9 45	3 5	10 45
3 20 Ֆէրպօթ	10 10 Պէշիք	3 40 Պէշիք	11 20
3 45	10 45	4 30	11 40
4 25	11 10	5 10 Պէշիք	12 5
4 30 Ֆէրպօթ	11 45	6 —	
5 5 Վոսփոր	12 5	6 25 Պէշիք	
5 35 Պէշիք			

* Այս երթեւեկութիւն Հրէից տօներուն, շաբաթ օրերը չպիտի կատարուի։

ՀԱՐԷՄ ԻՍԿԷԼԷՍԻ ԵՐԹԵՒԵԿՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ԲԱՑ Ի ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐԷՆ

- 1 50 Հարէմէն Սալաճագ (բաց ի կիրակի օրերէն)
- 4 30 » »
- 10 35 » » (բաց ի կիրակի օրերէն)
- 11 30 » » (Կիրակի օրեր Ժ. 10 45ին
- 1 35 Կամուրջէն Հարէմ Սալաճագ (բաց ի կիրակի օրերէն)
- 4 15 Կամուրջէն Հարէմ անտի Սալաճագ
- 10 10 Կամուրջէն Հարէմ անտի Սալաճագ (բաց ի կիրակի օրերէն)
- 11 15 Կամուրջէն Հարէմ անտի Սալաճագ (Կիրակի օրերը ժմ. 10 20ին)։

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ ՍԻՐՔԷՃԻ ԻՍԿԷԼԷՍԻ ԵՒ ԳԱՊԱԹԱՇԻ ՄԻՋԵՒ ԿԱՌԱԲԱՐՁ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

- 3 20 Իւսկիւտարէն Գապաթաշ Սիրքէճի
- 4 30 Իւսկիւտարէն Սիրքէճի
- 10 — Իւսկիւտարէն Սիրքէճի
- 11 — » Գապաթաշ
- 3 50 Սիրքէճիէն Իւսկիւտար
- 5 15 Սիրքէճիէն Գապաթաշ Իւսկիւտար
- 10 30 Սիրքէճիէն Իւսկիւտար
- 11 15 Գապաթաշէն Իւսկիւտար

Ծան.—Օգք միգապատ եղած ատեն, շոգենաւք իրենց գտնուած տեղը պիտի մնան։ 663